

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ Ν. 1700/87
«ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ»**

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΙΣ

ΥΠΟ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Όμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Ἐντεταλμένου τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος· ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΜΠΟΥΜΗ, Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ, Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου.

Υἱοθετηθεῖσα ὑπὸ τῆς Σεπτῆς
Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1987

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 1700/87
«ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ»

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ Ν. 1700/87**

**«ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ»**

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΙΣ

ΥΠΟ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, τ. Ἐντεταλμένου τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου· **ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ**, Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος· **ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΜΠΟΥΜΗ**, Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ **ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ**, Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου.

Υιοθετηθεῖσα ὑπὸ τῆς Σεπτῆς
Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1987

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΕΛΛΑΔΟΣ 1975

ΑΡΘΡΟΝ 87, παρ. 2: «Οί δικασταί κατά τήν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων τῶν ὑπόκεινται μόνον εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ὑποχρεοῦνται νὰ συμμορφοῦνται πρὸς διατάξεις τιθεμένας κατὰ κατάλυσιν τοῦ Συντάγματος».

ΑΡΘΡΟΝ 120, παρ. 2: «Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς συνάδοντας πρὸς αὐτὸ νόμους καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Δημοκρατίαν συνιστοῦν θεμελιώδη ὑποχρέωσιν πάντων τῶν Ἑλλήνων».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 739, Διεκ. 394

Ἀθήνησιν τῇ 1ῃ Ἀπριλίου 1987

Πρὸς

Τὸν Ἑλλογιμώτατον κύριον

Γεράσιμον Κονιδάρον*

Ὁμότιμον Καθηγητὴν Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐ ν τ α ὺ θ α

Ἑλλογιμώτατε κύριε Καθηγητά,

Διὰ τοῦ παρόντος γνωστοποιούμεν τῇ ὑμετέρᾳ ἐλλογιμότητι ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περὶ συντάξεως σχετικῆς Γνωματεύσεως ἐπὶ τοῦ πρὸς ψήφισιν Νομοσχεδίου, «Περὶ θεμάτων Ἐκκλησιαστικῆς περικοπῆς».

Ἡ σύνταξις τῆς ἀνωτέρω Γνωματεύσεως ἀνατίθεται ὑμῖν ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα συμβάλῃ αὕτη εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἀνακύφαντος προβλήματος.

Ἐντολῇ καὶ ἐξουσιοδοτήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεραρχαμμαινὺς

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Παπαθανασίου - Γκίνης

(*) Ταῦτάριθμα ἔγγραφα, παρομοίου περιεχομένου, ἐστάλησαν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ εἰς τὰ ἕτερα τρία Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς (Καθηγητὰς κ.κ. Ἐμμ. Κωνσταντινίδην, Παναγ. Μπούμπην καὶ Παναγ. Χριστινάκην).

Α Π Ο Φ Α Σ Ι Σ

Ἡ Ἱεραρχία, ὡς ἀνώτατον Διοικητικὸν Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποδεχομένη τὴν ἐπιστημονικὴν γνωμοδότησιν τῶν ἀρμοδίων Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν περὶ τῆς ἀντικανονικότητος καὶ ἀνισυνταγματικότητος τοῦ Νόμου 1700/87:

α) Ἐξουσιοδοτεῖ τὴν Α.Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, Πρόεδρον αὐτῆς, ἵνα δημοσιεύσῃ τὸ κείμενον εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία».

6) Δηλοῖ, ὅτι

1) ἐν ὄψει τῆς εὐθύνης αὐτῆς ἔναντι τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ (οἰονεῖ) Κῶδιξ τῶν Ἱ. Κανόνων, 2) ἐν ὄψει τῆς εὐθύνης τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ λαοῦ, φρονου τοῦ Ἐκκλησιαστικῆς καὶ τοῦ Συντάγματος (ἄρθρ. 120), **δ ε ν δ ύ ν α τ α ι π ρ ο δ ή λ ω σ ν ἃ πα ρ α θ ι ᾶ σ η ο ὔ τ ι ε τ ο ὔ ς Ἱ. Κ α ν ό ν α ς ο ὔ τ ι ε τ ὸ Σ ύ ν τ α γ μ α.**

γ) Τὸ κείμενον μετὰ τῆς ἀνωτέρω δηλώσεως θ' ἀποσταλῇ ἀμέσως εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας, τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων, τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Χώρας, τὸν Ὑπουργὸν Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Κομμάτων,

δ) Εἰς τοὺς Πατριάρχας, τοὺς Ἀρχιεπισκόπους καὶ τὰς Ἱ. Συνόδους πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

ε) Τὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν Τύπον,

σι) Ἀνακοινωθῇ διὰ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων εἰς τὸν εὐσεβῆ Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν λαόν, πιστὸν καὶ συμπαραστάτην τῆς Ἐκκλησίας,

ζ) Νὰ κυκλοφορηθῇ τὸ κείμενον μετὰ τῆς παρούσης δηλώσεως εἰς εἰδικὸν ἐπίσημον τεῦχος, ὑπὸ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 1700/1987
ΔΙΑ ΤΗΝ «ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ»

Πρὸς

τὴν Σεπτὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Μακαριώτατε Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,

Ἀνταποκρινόμενοι εἰς σχετικὸν ἐρώτημα τῆς
περὶ Ὑμᾶς Σεπτῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας
εὐσεβᾶτως ὑποβάλλομεν ὑμῖν γνωμοδότησιν περὶ
τῆς ἀντισυνταγματικότητος καὶ ἀντικανονικότητος
τοῦ Νόμου 1700/1987 διὰ τὴν «Ρύθμιση θεμάτων
Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» (ΦΕΚ Α', 61). Ἐλπίζομεν,
Μακαριώτατε, ὅτι ἡ μακρὰν πάσης πολιτικῆς,
κομματικῆς ἢ ἄλλης σκοπιμότητος προσπάθειά μας,
θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ὀρθοτέραν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐκ
τοῦ νόμου τούτου δημιουργηθέντος προβλήματος εἰς
τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας.

Πρόθυμοι νὰ συνεισφέρωμεν ὅ,τι ἡ ἐπιστημονικὴ
συνείδησις ἡμῶν ἐπιβάλλει, διατελοῦμεν

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ὁμότ. Καθηγητῆς Γεράσιμος Κονιδάρης
Καθηγητῆς Ἑμμανουὴλ Κωνσταντινίδης
Ἀναπλ. Καθηγητῆς Παναγιώτης Μπούνης
Ἀναπλ. Καθηγητῆς Παναγιώτης Χριστινάκης.

I. KEIMENA

Πρὸ πάσης ἐνασχολήσεως μὲ τὸ ἀνωτέρω ἐρώ-
τημα, τεθὲν εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρ-
χίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κρίνεται ἀναγκαῖον
νὰ παρατεθοῦν τὰ βασικώτερα κείμενα ἐπὶ τῶν ὁποίων
στηρίζεται ἡ παροῦσα γνωμοδότησις, δοθέντος ὅτι
ταῦτα δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸν καταρτισμὸν
τοῦ ψηφισθέντος Νόμου 1700/1987 μὴ ἀναφερόμενα
οὔτε εἰς τὸ κείμενον τοῦ νόμου τούτου, οὔτε εἰς τὰς
σχετικὰς εἰσηγητικὰς ἐκθέσεις. Ἡ παντελής ἔλλειψις
ἀναφορᾶς εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας
δημιουργεῖ ἀφ' ἐαυτῆς τὰ πρῶτα ἐρωτηματικά περὶ
τῆς κανονικότητος καὶ συνταγματικότητος τοῦ κρι-
νομένου νόμου, ἐρωτηματικά τὰ ὁποῖα ἐπανξάνονται
καὶ μόνον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀμέσως παρατι-
θεμένων κειμένων, ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1975, τοῦ
Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850, τῆς Πατριαρχικῆς καὶ
Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928, τοῦ Καταστατικοῦ
Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977)
καὶ βεβαίως τῶν ἱερῶν κανόνων.

Α' Κείμενα ἐκ τοῦ ἰσχύοντος
Συντάγματος (1975).

Ἄρθρον 3

1. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ
τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.
Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεφαλὴν
γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει
ἀναποσπάστως ἡνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν
Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμο-
δόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρασα-
λεύτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς κα

συνοδικούς κανόνες και τὰς ἱερὰς παραδόσεις. Εἶναι αὐτοκέφαλος και διοικεῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων και τῆς ἐκ ταύτης προερχομένης Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, συγκροτουμένης ὡς ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας ὀρίζει, τηρουμένων τῶν διατάξεων τοῦ Πατριαρχικοῦ Τόμου τῆς κθ' (29) Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1850 και τῆς Συνοδικῆς Πράξεως τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1928.

2. Τὸ ὑφιστάμενον εἰς ὠρισμένας περιοχὰς τοῦ Κράτους ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς δὲν ἀντίκειται εἰς τὰς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου.

3. Τὸ κείμενον τῆς Ἀγίας Γραφῆς τηρεῖται ἀναλλοίωτον. Ἡ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἐπίσημος μετάφρασις τούτου, ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀπαγορεύεται.

Ἄρθρον 4

1. Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου.

2. Ἕλληνες και Ἑλληνίδες ἔχουν ἴσα δικαιώματα και ὑποχρεώσεις.

.....

Ἄρθρον 5

1. Ἐκαστος δικαιούται νὰ ἀναπτύσῃ ἐλευθέρως τὴν προσωπικότητά του και νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν κοινωνικὴν, οἰκονομικὴν και πολιτικὴν ζωὴν τῆς Χώρας, ἐφ' ὅσον δὲν προσβάλλει τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων και δὲν παραβιάζει τὸ Σύνταγμα ἢ τὰ χρηστὰ ἥθη.

.....

Ἄρθρον 13

1. Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἶναι ἀπαράβιαστος. Ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἀτομικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν θρησκευτικῶν ἐκάστου πεποιθήσεων.

2. Πᾶσα γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἐλευθέρα καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων. Ἡ ἄσκησις τῆς λατρείας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προσβάλῃ τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ τὰ χρηστὰ ἥθη. Ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται.

3. Οἱ λειτουργοὶ ὅλων τῶν γνωστῶν θρησκειῶν ὑπόκεινται εἰς τὴν αὐτὴν ἐποπτείαν τῆς Πολιτείας καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἔναντι ταύτης ὑποχρεώσεις, ὡς καὶ οἱ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας.

4. Οὐδεὶς δύναται ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τὸ Κράτος ὑποχρεώσεων ἢ νὰ ἀρνηθῇ τὴν συμμόρφωσίν του πρὸς τοὺς νόμους.

5. Οὐδεὶς ὅρκος ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ὀρίζοντος καὶ τὸν τύπον αὐτοῦ.

Ἄρθρον 17

1. Ἡ ἰδιοκτησία τελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους, τὰ ἐξ αὐτῆς ὅμως δικαιώματα δὲν δύνανται νὰ ἀσκῶνται εἰς βάρος τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

2. Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, εἰ μὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν προσηκόντως ἀποδεδειγμένην, ὅταν καὶ ὅπως ὁ νόμος ὀρίξῃ, πάντοτε δὲ προηγουμένης πλήρους ἀποζημιώσεως, ἀνταποκρινομένης πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀπαλλοτριουμένου κατὰ

τὸν χρόνον τῆς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου συζητήσεως περὶ προσωρινοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως. Ἐπὶ ἀπ' εὐθείας αἰτήσεως περὶ ὀριστικοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἀξία κατὰ τὸν χρόνον τῆς περὶ τούτου συζητήσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου.

3. Ἡ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς πράξεως ἀπαλλοτριώσεως καὶ ἕνεκα μόνον ταύτης ἐνδεχομένη μεταβολὴ τῆς ἀξίας τοῦ ἀπαλλοτριουμένου δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν.

4. Ἡ ἀποζημίωσις ὀρίζεται πάντοτε ὑπὸ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Αὕτη δύναται καὶ προσωρινῶς νὰ ὀρισθῇ δικαστικῶς, μετ' ἀκρόασιν ἢ πρόσκλησιν τοῦ δικαιούχου, ὅστις δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου, διὰ τὴν εἴσπραξιν αὐτῆς, εἰς τὴν παροχὴν ἀναλόγου ἐγγυήσεως καθ' ὃν τρόπον νόμος ὀρίζει.

Πρὸ τῆς καταβολῆς τῆς ὀριστικῆς ἢ προσωρινῆς ὀρισθείσης ἀποζημιώσεως διατηροῦνται ἀκέραια πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ ιδιοκτῆτου, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς καταλήψεως.

Ἡ ὀρισθεῖσα ἀποζημίωσις καταβάλλεται ὑποχρεωτικῶς τὸ βραδύτερον ἐντὸς ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως περὶ προσωρινοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως, ἐπὶ ἀπ' εὐθείας δὲ αἰτήσεως περὶ ὀριστικοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ τούτου ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου, ἄλλως ἢ ἀπαλλοτριώσις αἴρεται αὐτοδικαίως.

Ἡ ἀποζημίωσις, ὡς τοιαύτη, εἰς οὐδένα φόρον, κράτησιν ἢ τέλος ὑπόκειται.

5. Νόμος ὁρίζει τὰς περιπτώσεις ὑποχρεωτικῆς ικανοποιήσεως τῶν δικαιούχων διὰ τὴν μέχρι τοῦ χρόνου καταβολῆς τῆς ἀποζημιώσεως ἀπολεσθεῖσαν πρόσδον ἐκ τοῦ ἀπαλλοτριωθέντος ἀκινήτου.

6. Προκειμένης τῆς ἐκτελέσεως ἔργων κοινῆς ὠφελείας ἢ γενικωτέρας σημασίας διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας, νόμος δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἀπαλλοτριώσιν εὐρυτέρων ζωνῶν, πέραν τῶν ἐκτάσεων τῶν ἀναγκαιουσῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἔργων. Ὁ αὐτὸς νόμος καθορίζει τὰς προϋποθέσεις καὶ τοὺς ὅρους τῆς τοιαύτης ἀπαλλοτριώσεως, ὥς καὶ τὰ τῆς διὰ δημοσίου ἢ κοινωφελεῖς ἐν γένει σκοποῦς διαθέσεως ἢ χρησιμοποίησεως τῶν, ἐπὶ πλέον τῶν ἀναγκαιουσῶν διὰ τὸ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργον, ἀπαλλοτριουμένων ἐκτάσεων.

7. Νόμος δύναται νὰ ὀρίσῃ ὅτι δι' ἐκτέλεσιν ἔργων προφανοῦς κοινῆς ὠφελείας ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ὀργανισμῶν κοινῆς ὠφελείας καὶ δημοσίων ἐπιχειρήσεων, ἐπιτρέπεται ἢ εἰς τὸ ἐπιβαλλόμενον βάθος διάνοιξις ὑπογείων σηράγγων, ἄνευ ἀποζημιώσεως, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι δὲν θὰ παραβλάπτεται ἢ συνήθης ἐκμετάλλευσις τοῦ ὑπερκειμένου ἀκινήτου.

Ἄρθρον 18

1. Εἰδικοὶ νόμοι ρυθμίζουν τὰ τῆς ιδιοκτησίας καὶ διαθέσεως τῶν μεταλλείων, ὀρυχείων, σπηλαίων, ἀρχαιολογικῶν χώρων καὶ θησαυρῶν, ἱματικῶν ρεόντων καὶ ὑπογείων ὑδάτων καὶ τοῦ ὑπογείου ἐν γένει πλούτου.

2. Διὰ νόμου ρυθμίζονται τὰ τῆς ιδιοκτησίας, ἐκμεταλλεύσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν λιμνοθαλασσῶν καὶ μεγάλων λιμνῶν, ὡς καὶ τὰ τῆς ἐν γένει διαθέσεως τῶν ἐξ ἀποξηράνσεως τούτων προκυπτουσῶν ἐκτάσεων.

3. Εἰδικοί νόμοι ρυθμίζουν τὰ τῶν ἐπιτάξεων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐνόπλων δυνάμεων εἰς περίπτωσιν πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως, ἢ πρὸς θεραπείαν ἀμέσου κοινωνικῆς ἀνάγκης, δυναμένης νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ὑγίαν.

4. Ἐπιτρέπεται, κατὰ τὴν ὑπὸ εἰδικοῦ νόμου καθοριζομένην διαδικασίαν, ὁ ἀναδασμὸς ἀγροτικῶν ἐκτάσεων πρὸς ἐπωφελεστέραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐδάφους, ὡς καὶ ἡ λῆψις μέτρων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑπερμέτρου κατατμήσεως ἢ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς κατατετμημένης μικρᾶς ἀγροτικῆς ιδιοκτησίας.

5. Ἐκτὸς τῶν κατὰ τὰς προηγουμένας παραγράφους περιπτώσεων, δύναται διὰ νόμου νὰ προβλεφθῇ καὶ πᾶσα ἄλλη ἐξ ἰδιαιτέρων περιστάσεων ἀπαιτούμενη στέρησις τῆς ἐλευθέρως χρήσεως καὶ καρπώσεως τῆς ιδιοκτησίας. Νόμος ὀρίζει τὸν ὑπόχρεον καὶ τὴν διαδικασίαν καταβολῆς εἰς τὸν δικαιούχον τοῦ ἀνταλλάγματος τῆς χρήσεως ἢ καρπώσεως, τὸ ὅποϊον πρέπει νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑφισταμένας ἐκαστοτε συνθήκας.

Ἐπιβληθέντα μέτρα κατ' ἐφαρμογὴν τῆς παρούσης παραγράφου αἴρονται εὐθὺς ἅμα ἐκλείφουν οἱ προκαλέσαντες ταῦτα ἰδιαίτεροι λόγοι. Ἐπὶ ἀδικαιολογήτου παρατάσεως τῶν μέτρων ἀποφασίζει περὶ ἄρσεως αὐτῶν, κατὰ κατηγορίας περιπτώσεων, τὸ

Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, τῇ αἰτήσῃ παντὸς ἔχοντος ἔννομον συμφέρον.

6. Διὰ νόμου δύναται νὰ ρυθμίζωνται τὰ τῆς διαθέσεως ἐγκαταλελειμμένων ἐκτάσεων πρὸς ἀξιοποίησιν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων. Διὰ τοῦ αὐτοῦ νόμου ὀρίζονται καὶ τὰ τῆς μερικῆς ἢ ὀλικῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἰδιοκτητῶν ἐν περιπτώσει ἐπανειμφανίσεώς των ἐντὸς εὐλόγου προθεσμίας.

7. Διὰ νόμου δύναται νὰ καθιερωθῇ ἡ ἀναγκαστικὴ συνιδιοκτησία συνεχομένων ἰδιοκτησιῶν ἀστικῶν περιοχῶν, ἐφ' ὅσον ἡ αὐτοτελὴς ἀνοικοδόμησις τούτων ἢ τινῶν ἐξ αὐτῶν, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τοὺς ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἰσχύοντας ἢ μέλλοντας νὰ ἰσχύσουν ὅρους δομῆσεως.

8. Δὲν ὑπόκειται εἰς ἀπαλλοτρίωσιν ἡ ἀγροτικὴ ἰδιοκτησία τῶν Σταυροπηγιακῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας ἐν Χαλκιδικῇ, τῶν Βλατάδων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ, ἐξαιρουμένων τῶν μετοχίων. Ὁμοίως δὲν ὑπόκειται εἰς ἀπαλλοτρίωσιν ἡ ἐν Ἑλλάδι περιουσία τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ.

Ἄρθρον 48

1. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐν περιπτώσει πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως ἔνεκεν ἐξωτερικῶν κινδύνων, διὰ προεδρικοῦ διατάγματος προσυπογραφομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐν περιπτώσει δὲ σοβαρᾶς διαταραχῆς ἢ ἐκδήλου ἀπειλῆς

κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας τοῦ κράτους ἐξ ἐσωτερικῶν κινδύνων, διὰ προεδρικοῦ διατάγματος προσυπογραφομένου ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ, δύναται ν' ἀναστείλῃ καθ' ἅπασαν τὴν Ἐπικράτειαν ἢ τμῆμα αὐτῆς, τὴν ἰσχὺν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 5 παράγραφος 4, 6, 8, 9, 11, 12, παράγρ. 1 ἕως καὶ 14, 14, 19, 22, 23, 96 παράγραφος 4 καὶ 97 ἢ τινῶν ἐξ αὐτῶν, νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν ἐκάστοτε ἰσχύοντα νόμον περὶ καταστάσεως πολιορκίας καὶ νὰ συστήσῃ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια. Ὁ νόμος οὗτος δὲν δύναται νὰ τροποποιηθῇ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφαρμογῆς του.

Ἄρθρον 72

1. Ἐν Ὀλομελείᾳ τῆς Βουλῆς συζητοῦνται καὶ ψηφίζονται ὁ Κανονισμὸς αὐτῆς, νομοσχέδια καὶ προτάσεις νόμων περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν, περὶ τῶν ἐν ἄρθροις 3, 13, 27, 28 καὶ 36 παράγραφος 1 θεμάτων, περὶ τῆς ἀσκήσεως καὶ προστασίας τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, περὶ τῆς λειτουργίας τῶν πολιτικῶν κομμάτων, περὶ παροχῆς νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως κατὰ τὸ ἄρθρον 43 παράγραφος 4, περὶ εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν, περὶ καταστάσεως πολιορκίας, περὶ τῆς χορηγίας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ περὶ τῆς ἀνθεντικῆς ἐρμηνείας τῶν νόμων κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 77, ὡς καὶ παντὸς ἐτέρου θέματος, ἀναγομένου εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Βουλῆς, κατὰ εἰδικὴν πρόβλεψιν τοῦ Συντάγματος, ἢ διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ ὁποίου ἀπαίτεται εἰδικὴ πλειοψηφία.

Ἐν Ὀλομελείᾳ τῆς Βουλῆς ψηφίζεται ἐπίσης ὁ προϋπολογισμὸς καὶ ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Κράτους καὶ τῆς Βουλῆς.

1. Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ δικαστηρίων συγκροτουμένων ἐκ τακτικῶν δικαστῶν ἀπολαύόντων λειτουργικῆς καὶ προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας.

2. Οἱ δικασταὶ κατὰ τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων των ὑπόκεινται μόνον εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους, ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ὑποχρεοῦνται νὰ συμμορφοῦνται πρὸς διατάξεις τιθεμένας κατὰ κατὰλυσιν τοῦ Συντάγματος.

1. Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ μεταβολὴ τοῦ περιεχομένου ἢ τῶν ὅρων διαθήκης, κωδικέλλου ἢ δωρεᾶς κατὰ τὰς διατάξεις αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου ἢ ὑπὲρ κοινωφελοῦς σκοποῦ.

2. Ἐξαιρετικῶς ἐπιτρέπεται ἡ ἐπωφελεστέρα ἀξιοποιήσις ἢ διάθεσις τοῦ καταλειφθέντος ἢ δωρηθέντος ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου κοινωφελοῦς σκοποῦ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ ἢ τοῦ διαθέτου καθοριζομένην περιοχὴν ἢ εἰς τὴν εὐρυτέραν ταύτης περιφέρειαν, ὅταν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως βεβαιουῖται, ὅτι ἡ θέλησις τοῦ διαθέτου ἢ τοῦ δωρητοῦ δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐξ οἰοδηγήτου λόγου, καθ' ὅλοκληρίαν ἢ κατὰ τὸ μείζον τοῦ περιεχομένου ταύτης, ὡς καὶ ἂν δύναται νὰ ικανοποιηθῇ πληρέστερον διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ὡς νόμος ὁρίζει.

Β' Ἐκ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850, τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928 καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (N. 590/1977).

α) Ἐκ τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850:

«...Ὡρίσαμεν τῇ δυνάμει τοῦ Παναγίου καὶ Τεταρarchικοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ παρόντος Συνοδικοῦ Τόμου, ἵνα ἡ ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀρχηγὸν ἔχουσα καὶ κεφαλὴν, ὡς καὶ πᾶσα ἡ Καθολικὴ καὶ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τὸν Κύριον, καὶ Θεόν, καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχη τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, υπερτάτην Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν γνωρίζουσα Σύνοδον διαρκῆ, συνισταμένην ἐξ Ἀρχιερέων προσκαλουμένων ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας, πρόεδρον ἔχουσιν τὸν κατὰ καιρὸν Ἱερώτατον Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ διοικοῦσαν τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κασμικῆς ἐπεμβάσεως».

«...Κατὰ δὲ τὰς Κανονικὰς καὶ Πατροπαραδότους διατυπώσεις, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀναγορευόμενος ὀφείλει ἐπιστέλλειν τὰ ἀναγκαῖα Συνοδικὰ γράμματα πρὸς τε τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, καθὼς καὶ οὗτοι ἀναγορευόμενοι τὸ αὐτὸ ποιήσουσιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς συμπίπτουσιν Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τοῖς δεομένοις συσκέψεως καὶ συμπράξεως πρὸς κρείττονα οἰκονομίαν καὶ στηριγμὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἤρρεσεν ἵνα ἡ μὲν ἐν Ἑλλάδι ἱερὰ Σύνοδος ἀναφέρηται πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἱερὰν Σύνοδον· ὁ δὲ Οἰκουμενικός Πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, παρέχῃ προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σύμπραξιν, ἀνακοινῶν τὰ δέοντα πρὸς τὴν ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλη-

σίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα, οἷα, φέρ' εἰπεῖν, τὰ περὶ ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας Ἀρχιερέων, περὶ ἀριθμοῦ αὐτῶν, καὶ ὀνομασίας τῶν θρόνων αὐτῶν, περὶ χειροτονίας Ἱερέων καὶ Ἱεροδιακόνων, περὶ γάμου καὶ διαζυγίου, περὶ διοικήσεως Μοναστηρίων, περὶ εὐταξίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, περὶ ἀποδοκιμασίας ἀντιθρησκευτικῶν βιβλίων, ταῦτα πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα κανονισθήσονται παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου διὰ συνοδικῆς πράξεως, μὴ ἀντιβαινούσης τὸ παράπαν τοῖς ἱεροῖς Κανόσι τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν Συνόδων καὶ τοῖς Πατροπαράδοτοις ἐθίμοις, καὶ ταῖς διατυπώσεσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας».

β) Ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ 1928:

«Ἀκλόνητον τὴν βᾶσιν τῆς κανονικῆς τάξεως ἔχουσα καὶ διαφυλάττουσα ἡ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν τῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως οἰκονομίᾳ, οἶδε καὶ εἴωθεν ἐν τῇ ἐμμελεῖ αὐτῆς περὶ τῆς ἀπανταχοῦ ἱερᾶς εὐταξίας καὶ καταστάσεως φροντίδι εὐθετίζειν καὶ διέπειν τὰ ἐπὶ μέρους κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς καιροὺς, ἐναρμόνιον πάντοτε στοχαζομένη ἀποφαίνειν πανταχοῦ κατὰ τὴν χρεῖαν τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων, τὴν ἱερὰν τάξιν, ἥπερ ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατὰστασις καθωραϊζεται».

«... ἔγνωμεν καὶ ἀπεφασίσαμεν Συνοδικῶς, ὅπως, τηρουμένου τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐπαρχιῶν τούτων ἀνωτάτου κανονικοῦ δικαιώματος τοῦ Ἀγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἡ διοίκησις ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους τῶν ἐπαρχιῶν τούτων διεξάγεται ἐφεξῆς ἐ π ι τ ρ ο π ι κ ῶς ὑπὸ τῆς πεφιλημένης Ἀγιωτάτης ἀδελ-

φῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προφρόνως ἀποδεξά-
μένης, συναινούσης καὶ κυρούσης καὶ τῆς Ἐντίμου
Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ὅπως κατὰ τὴν παράκλησιν
τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἀναλάβῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην,
ἐνεργουμένην ἐπὶ τοῖς ἐξῆς κυρωθεῖσιν ἐκκλησιαστι-
κῶς τε καὶ πολιτικῶς γενικοῦς ὅροις:».

γ) Ἐκ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
(Ν. 590/1977).

Ἄρθρον 1

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὕσα θεῖον καθί-
δρυμα καὶ ἔχουσα κεφαλὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστόν, εἶναι ἀναποσπάστως ἡνωμένη δογματικῶς
μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης
ἄλλης Ὁρθόδοξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, στοιχοῦσα
τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τηροῦσα ἀπα-
ρασαλεύτως, ὥς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκ-
κλησίαι, τὰ δόγματα, τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ
συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παραδόσεις.

2. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι αὐτοκέφα-
λος, αὐτοδιοικεῖται δέ, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν περὶ θρη-
σκείας ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, διὰ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ
Μητροπολιτῶν αὐτῆς.

3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος περιλαμβάνει τὰς
Μητροπόλεις τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος, συμφώνως πρὸς τὸν ἀπὸ 29ης Ἰουνίου 1850
Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον καὶ τὰς ἀπὸ Ἰου-
λίου 1866 καὶ Μαΐου 1882 Πατριαρχικὰς Συνοδικὰς
Πράξεις καὶ τὰς Μητροπόλεις τῶν Νέων Χωρῶν,
συμφώνως πρὸς τὴν ἀπὸ 4ης Σεπτεμβρίου 1928 Πα-

τριαρχικήν καὶ Συνοδικήν Πρᾶξιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἔχει ὡς μέλη πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν Ὁρθόδοξους Χριστιανούς.

4. Κατὰ τὰς νομικὰς αὐτῶν σχέσεις, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, αἱ Μητροπόλεις, αἱ Ἐνοριαὶ μετὰ τῶν Ἐνοριακῶν αὐτῶν Ναῶν, αἱ Μοναί, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, ὁ ΟΔΕΠ, τὸ TAKE, τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ Ἐκκλησιαστικὰ Καθιδρύματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Μητροπόλεων, τὰ λειτουργοῦντα μέχρι τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος καὶ κεκτημένα νομικὴν προσωπικότητα, εἶναι Νομικὰ Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, λειτουργοῦν δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων μέχρι σήμερον ὁργανισμῶν αὐτῶν, οἵτινες δύνανται νὰ συμπληρῶνται καὶ νὰ τροποποιῶνται ἐφ' ἐξῆς διὰ κανονιστικῶν ἀποφάσεων, ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, δι' ὧν θὰ ρυθμίζωνται τὰ τῆς διοικήσεως, διαχειρίσεως, ἐλέγχου καὶ ἐν γένει λειτουργίας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσιακῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν.

5. Ἡ εἰς Κρήτην, Δωδεκάνησον καὶ Ἁγίον Ὅρος κρατοῦσα Ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις, διεπομένη ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος ἐν αὐτοῖς πατριαρχικοῦ καθεστώτος, δὲν θίγεται διὰ τοῦ παρόντος.

Ἀρθρον 2

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας, προκειμένου περὶ θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς τὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεό-

τητος, τῆς ἐν τῷ στρατεύματι θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας, τῆς ἐξυψώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τῆς φροντίδος διὰ τὴν περιθαλψιν τῶν δεομένων ἐν γένει προστασίας, τῆς διαφυλάξεως τῶν ἱερῶν κειμηλίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ χριστιανικῶν μνημείων, τῆς καθιερώσεως νέων θρησκευτικῶν ἐορτῶν, ζητεῖ δὲ τὴν προστασίαν τῆς Πολιτείας ὡςάκις προσβάλλεται ἡ θρησκεία.

Γ'. Ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Ἀποστολικὸς Κανὼν ΛΗ'

Ὁ Ἐπίσκοπος διοικῇ τὰ τῆς ἐκκλησίας.

Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἔχεται τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖται αὐτά, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγεῖται ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖται.

Ἀποστολικὸς Κανὼν ΜΑ'

Ὁ ἐπίσκοπος ἐξουσιαζέτω τὰ τῆς ἐκκλησίας.

Προστάσσομεν, τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. Εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλοῦ ἂν δέη περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ, καὶ πάσης εὐλαβείας...

Γάγγρας Κανὼν Ζ'

Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμ-

βάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Γάγγρας Κανὼν Η΄

Εἴ τις διδοῖ, ἢ λαμβάνει καρποφορίαν παρεκτός τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιῆας, καὶ ὁ διδοὺς καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου Κανὼν IB΄

Εἴ τις ἐπίσκοπος εὐρεθείη, ἢ ἡγούμενος, ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ ἐπισκοπέου, ἢ τοῦ μοναστηρίου, ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χειρὰ, ἢ ἐτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδοὺς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἐκδοσιν, κατὰ τὸν κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, τὸν λέγοντα· Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίῳις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγεῖτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖτω. Εἰ δὲ προφασίζοιντο ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μὴδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρόν, μὴδ' οὕτω τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ κληρικοῖς, ἢ γεωργοῖς. Εἰ δὲ πανουργία πονηρᾷ χρήσιντο, καὶ ἐκ τοῦ κληρικοῦ, ἢ τοῦ γεωργοῦ ὠνήσῃται ἄρχων τὸν ἀγρόν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι τῷ ἐπισκοπέῳ, ἢ τῷ μοναστηρίῳ· καὶ ὁ ἐπίσκοπος, ἢ ὁ ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν, ἐκδιωχθήτω· ὁ μὲν ἐπίσκοπος τοῦ ἐπισκοπέου, ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου· ὡς διασκορπίζοντες κακῶς, ἀ οὐ συνήγαγον.

Ἀντιοχείας Κανὼν ΚΔ'

Τὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχειν φυλάττεσθαι δεῖ μετὰ πάσης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν Θεόν. Ἄ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πεπιστευμένου πάντα τὸν λαόν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συναγομένων...

II.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Ἐπειδὴ α) ἡ ὀρθὴ ἐπιστημονικὴ κρίσις περὶ τῆς κανονικότητος καὶ συνταγματικότητος ἢ μὴ τῶν διατάξεων τοῦ ἐν λόγῳ νόμου ἀπαιτεῖ τὴν συνεργασίαν πλειόνων εἰδικῶν, οὔτινες καὶ θὰ ἠδύναντο νὰ βοηθήσουν τὴν Πολιτείαν εἰς τὴν ἀρτιωτέραν καὶ ὀρθοτέραν κατάρτισιν τοῦ νόμου, ἐὰν προσεκαλοῦντο¹,

Ἐπειδὴ β) δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοηθοῦν καὶ νὰ μὴ περιληφθοῦν εἰς τὴν παροῦσαν Γνωμοδότησιν — ὡς συμβαίνει εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων Πολιτειακῶν παραγόντων —, πρῶτον τὰ κείμενα τῶν σχετικῶν Ἱ. Κανόνων καὶ τῶν Συνταγματικῶν διατάξεων, δεύτερον τὰ σχετικὰ σημεῖα τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

Ἐπειδὴ γ) ἡ μὴ μνεῖα τῶν ἀνωτέρω κειμένων

1. Καθ' ὅσον γνωρίζομεν οὐδεὶς εἰδικὸς Καθηγητὴς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου, ἢ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας προσεκληθὴ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ κειμένου τοῦ Ν. 1700/87. Τοῦτο ἀσφαλῶς ἐξηγεῖ καὶ τὰς ἀνιστορήτους, ἀντικανονικὰς καὶ ἀντισυνταγματικὰς διατάξεις του.

παρουσιάζεται αναιτιολόγητος εις τὰς ἐκθέσεις τῶν ἀρμοδίων πολιτειακῶν παραγόντων καὶ τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφοῦ μάλιστα πρόκειται περὶ τοιαύτης σημασίας, διὰ τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, νομοθετήματος, διὰ τοῦτο κατέστη ἀναπόφευκτον νὰ παρατεθῶσι τὰ κείμενα² ταῦτα πρὸς στήριξιν τῆς παρούσης γνωμοδοτήσεως, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐχερεστέραν ἀξιολόγησίν των ὑπὸ παντὸς ἐνδιαφερομένου.

2. Οἱ ἱεροὶ Κανόνες³ ἐν συνόλῳ⁴ περιλαμβάνονται εἰς τὴν κατωχυρωμένην συνταγματικῶς Ἱερὰν Παράδοσιν⁵, ὁμοῦ δὲ μετὰ τοῦ συνταγματικῶς κατω-

2. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι δὲν παρατίθενται ὅλα τὰ σχετικὰ κείμενα, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἐπελέγησαν ὡς minimum πρὸς στήριξιν τῶν ἐν τῇ γνωδομοτήσει ταύτῃ θέσεων. Ἀλλὰ καὶ τῶν παρατιθεμένων κειμένων δὲν γίνεται πλήρης καὶ λεπτομερὴς ἀνάλυσις, οὔτε ἀναπτύσσεται τὸ σύνολον τῆς προβληματολογίας, τῆς γνωστῆς ἐκ τῆς σχετικῆς Βιβλιογραφίας καὶ Νομολογίας. Ὁ ἐνταῦθα αὐτοπεριορισμὸς εἰς ὀριζόμενα μόνον ἀπὸ τὰ σχετικὰ θέματα, δὲν ἐμποδίζει, ὡς εἶναι φυσικόν, τοὺς συντάκτας τῆς παρούσης γνωμοδοτήσεως, νὰ ἀναπτύξουν, ἐὰν θελήσουν, τὰς ἀπόψεις των λεπτομερέστερον διὰ τὸ σύνολον τοῦ Ν. 1700/87 ἢ ἐπὶ μέρους σημεῖα αὐτοῦ.

3. Ὁ ἐνταῦθα χρησιμοποιούμενος ὅρος «ἱεροὶ κανόνες», περιλαμβάνει μόνον τοὺς κανόνας οἱ ὅποιοι ἐθεσπίσθησαν ἢ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ Οἰκουμενικῆς τινος Συνόδου. Π ρ β λ. Π α ν. Μ π ο ὕ μ η, Τὸ κῦρος καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν ἱερῶν κανόνων, ἹΑ-θῆνη 1985, σελ. 15 ἐξ.

4. Βλ. κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 5.

5. Συνήθως διαφεύγει τῆς προσοχῆς τῶν εἰδικῶν ὅτι οἱ ἱεροὶ κανόνες ἀποτελοῦν μέρος τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἐπίσης συνταγματικῶς κατωχυρωμένης. Οὕτω δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν διὰ τ ρ ι π λ ῆ ν κατωχύρωσιν τῶν ἱ. κανόνων εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ δῆ: α) α ὕ τ ο τ ε λ ῶ ς κ α λ ἰ ἄ μ ἔ σ ω ς (ἄρθρ. 1 § 1: «...τηροῦσα ἀπαρασάλευτος... τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικούς καὶ συνοδι-

χωρωμένου⁶ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850⁷ ἐπιβάλλ-

κούς κανόνας) β) ὡς τμήμα τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως (ἄρθρ. 1 § 1) καὶ γ) ὡς κείμενα, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων, εἶναι ἀπαραιτήτος, πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἀτομικοῦ δικαιώματος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας (ἄρθρ. 13. Πλείονα κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 12).

Ἡ ὑπὸ τινων διαίρεσις τῶν ι. κανόνων εἰς δογματικούς, λατρείας, διοικήσεως κλπ. εἶναι ἀνιστόρητος (βλ. ὑπὸ στοιχ. 5) καὶ αὐθαίρετος. Μὲ τὸ κριτήριον αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ ἀκόμη καὶ ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς, εἰς μόνας τὰς δογματικὰς ἢ εἰς τὴν λατρείαν ἀναφερομένης ἐντολὰς αὐτῆς. Τοιαῦται ὅμως αὐθαίρετοι διακρίσεις καὶ «λύσεις» μόνον ὡς ἄτοποι, ἀνιστόρητοι, ἀτεκμηρίωτοι, ἀθεολόγητοι καὶ κυριολεκτικῶς «ἀλλάζοντες τὴν πίστιν» τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν, ὑποθενδῆποτε καὶ ἂν προέρχωνται. Ἀλλοίμονον δὲ ἂν ἕκαστον Κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ζοῦν ὀρθόδοξοι, προέβαινεν εἰς τὴν κατάργησιν ὀρισμένων ἱερῶν κανόνων, πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἐφημέρων σκοπιμοτήτων. Δὲν θὰ ἔμνευε τίποτε ὕβριον.

6. Ἡ ἕκτασις τῆς συνταγματικῆς κατοχυρώσεως τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850 ἀμφισβητεῖται. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας περιορίζει ταύτην μόνον εἰς τὸν τρόπον συγκροτήσεως τῆς ΔΙΣ (ΣτΕ 3178/1976, 545/1978, 546/1978). Ἱστορικὴ ἐν τούτοις ἐρμηνεία ἐπιβάλλει τὴν ἐπέκτασίν της καὶ εἰς τοὺς ὅ ρ ο υ ς, ὑπὸ τοὺς ὁποίους παρεχωρήθη ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ «αὐτοκέφαλον» εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, διότι ἀκριβῶς αὐτοὶ οἱ ὅροι διαμορφώ-νουν καὶ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενόν του, τὸ ὁποῖον κατοχυροῦται εἰδικῶς εἰς τὸ Σύνταγμα, ὡς ἀκριβῶς εὔρε τοῦτο ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης προϋπάρχον τῆς σχετικῆς συνταγματικῆς διατάξεως.

7. Τὸ πλήρες κείμενον τοῦ Συνοδικοῦ Τόμου τοῦ 1850 βλ. ἀντὶ ἄλλων ἐν Ἑμμ. Κωνσταντινίδου, Ἡ ἀνακλῆσις τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας (1850) καὶ ἡ θέσις τῶν μητροπόλεων τῶν «Νέων Χωρῶν» (1928), Ἐν Ἀθῆναις 1974, σελ. 74 ἐξ. Τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἡ ὁποία ἀπεφάσισε τὴν χορήγησιν τοῦ αὐτοκεφάλου, βλ. αὐτόθι, σελ. 53 ἐπ.

λουν τὴν διαίκῃσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀκατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως»⁸.

3. Ἡ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι θεῖον καθίδρυμα⁹, εὐρισκόμενον ἐν ταυτότητι Πίστεως, Διοικήσεως, λατρείας καὶ ἡθους, πρὸς τὰς λοιπὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας καὶ ἐδραζόμενον ἐπὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς αὐθεντικῶς ἡρμηνεύθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν δογμάτων, τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Πατερικῆς Παραδόσεως, ἡ ὁποία δὲν διακρίνει τοὺς εἰς δογματικούς, λατρείας, διοικητικούς κ.λπ., διότι ἅπαντες ἔχουν ἐκκλησιολογικὸν περιεχόμενον, μεοίκουμενικὸν κύρος¹⁰, ἀποτελοῦντες κατὰ τὴν ὁρθό-

8. Ἀτυχῶς ὁ ὅρος οὗτος (ὅρος Α' Βλ. Ἐμμ. Κωνσταντινίδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 66 καὶ 76) καὶ οἱ ἱ. κανόνες, πολλάκις παρεβιάσθησαν ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία δι' αὐθαιρέτων, ἀντικανονικῶν κατὰ καιροῦς νομικῶν κατασκευασμάτων ἐπέχει καὶ ἐν τινι μέτρῳ ἐπέτυχεν νὰ καταστήσῃ δεσμίαν τὴν Ἐκκλησίαν, συρομένην εἰς τὸ ἄρμα τῆς Πολιτείας. Διὰν εὐστόχως ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ παρατηρεῖ σχετικῶς: «Ἡ πρόσδεσις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἄρμα τῆς Πολιτείας ἐπεσώρευσε κατὰ καιροῦς πλεῖστα ὅσα δεινὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν». (Πλειόνα ἐπ' αὐτοῦ βλ. ἐν Π. Χριστινᾷ, Ἑλληνικὸ Ἐκκλησιαστικὸ Δίκαio, Ἀθήνα 1985, σελ. 173).

9. Περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος σαφῶς συνάγεται ἐκ τοῦ ἄρθρ. 1§1 τοῦ Συντάγματος καὶ ρητῶς ἀναγράφεται εἰς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/1977, ἄρθρ. 1§1) βλ. Π. Χριστινᾷ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 202 ἐπ.

10. Βλ. ἐπ' αὐτοῦ Κ. Μουρατίδου, Τὸ αἰώνιον κύρος τῶν ἱερῶν κανόνων, Ἀθήναι 1972. — Παν. Μπούμη, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 8 ἐξ.

δοξον πίστιν, ἐνιαίαν καὶ ἀδιάσπαστον ἐνότητα¹¹.

4. Ἡ συνταγματικὴ ἀναγνώρισις τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ἐρμηνεύεται εὐκόλως ἱστορικῶς, ἔνεκα τῶν ἀκαταλύτων δεσμῶν δύο περίπου χιλιετηρίδων τῆς Ἀρχαίας Καθολικῆς (Ὁρθοδόξου) Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους (ὑποτεταγμένου ἀπὸ τὸ 146 π.Χ. εἰς τοὺς Ρωμαίους), τὸ ὅποῖον ἠνώθη, διεσώθη καὶ ἀνεγεννήθη πολλάκις μέχρι τοῦ 1821 χάρις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του¹². Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀνάγκην τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, εἶναι πολὺτιμος παράγων τῆς ζωῆς του καὶ σήμερον, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν, διὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐνότητος, πνευματικότητος, τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ταυτότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπην.

5. Τὸ δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἀρχαῖον καὶ πρωτογενές, δι' ὃ καὶ δικαίως εἰς τὸ θεοκρατικὸν Βυζάντιον — ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μαρκιανοῦ (450-457)¹³ κατέστη τμῆμα ἀναπόσπαστον τοῦ δικαίου τοῦ Βυζαντίου, βραδύτερον δὲ καὶ τοῦ δικαίου τοῦ Νεοελληνικοῦ Κράτους.

11. Βλ. κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 12.

12. Γ. Κονιδάρι, Αἱ προσφοραὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ ἡ ἐπιβίωσις αὐτοῦ, Ἐν Ἀθήναις 1962. Π. Χριστινάκη, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 169 ἐπ., ἔνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

13. Διάταγμα τῶν αὐτοκρατόρων Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Μαρκιανοῦ τοῦ ἔτους 451, ἐν Cod. Just. I. 2.12: «Omnes sane pragmaticas sanctiones, quas contra canones ecclesiasticos interventu gratiae et ambitionis elicitalae sunt, robore suo et firmitate vacuatas cessare praecipimus».

Ἐνταῦθα δέον νὰ τονισθῇ ὅτι εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπῆρχε κατοχύρωσις εἰς τοὺς νόμους ὄλων ἀδιακρίτως τῶν ἱ. κανόνων. Ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μάλιστα καὶ ἐξῆς εἰς περίπτωσιν συγκρούσεως νόμων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπεκράτουν οἱ ἱεροὶ κανόνες¹⁴, χωρὶς καμμίαν διάκρισιν τῶν τελευταίων εἰς κανόνας δόγματος, λατρείας, διοικήσεως, κ.λπ. Ἄρ α π ᾶ ν τ ὁ ἄ ν τ ι κ α ν ο ν ι κ ὸ ν ἦ τ ο κ α ἰ π α ρ ᾶ ν ο μ ο ν. Αὕτῃ ἀκριβῶς ἡ ρύθμισις ἐπανελήφθη καὶ εἰς τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν Κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπανετέθησαν ἐν ἰσχύι οἱ νόμοι τῶν ἀειμνήστων Χριστιανῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως¹⁵. Τὴν πραγματικότητα ταύτην υἱοθέτησαν ἐν συνεχείᾳ ὅλα τὰ ἐπακολουθήσαντα Συντάγματα τῆς Ἑλλάδος (πλὴν ἐκείνου τῆς δικτατορίας τοῦ 1968/73)¹⁶. Συνεπῶς πᾶσα διαίρεσις τῶν ἱ. κανόνων εἰς δογματικούς, λατρείας, διοικήσεως κ.λπ. καὶ ἡ δῆθεν συνταγματικὴ κατοχύρωσις μόνον τῶν ἱ. κανόνων δόγματος καὶ λατρείας, ἀποτελεῖ αὐθαίρετον καὶ ἀνιστόρητον ἐρμηνείαν τῶν σχετικῶν συνταγματικῶν διατάξεων.

6. Κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῶν ἱ. Κανόνων, οὐδεὶς δύναται νὰ καταργήσῃ τούτους, οὔτε ἡ Αὐτο-

14. Π. Χριστινάκη, Ἡ ἀπόπειρα ἐκκλησιαστικοῦ ἐγκλήματος, Ἀθῆναι 1978, σελ. 223 ἐπ. καὶ 236 ἐπ.

15. Σύνταγμα Ἀστρος (Νόμος τῆς Ἐπιδαύρου) § Π'. Τὸ κείμενον βλ. ἐν Κ. Μαυριᾷ — Ἀ. Παντελῇ, Συνταγματικὰ κείμενα ἐλληνικὰ καὶ ξένα, Ἀθήνα - Κομοτηνὴ 1981, σελ. 22. Βλ. καὶ Ἀ. Σβώλου — Γ. Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1954, σελ. 60 ἐπ.

16. G. Vlachos Eglise et Etat en Grece, ἐν Conscience et Liberté, εἰς τὴν σειρὰν Dossier Eglises et Etat dans l'Europe des Douze, τ. 32 (1986), σελ. 88 ἐξ. καὶ ἰδίως 92-96.

κέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὔτε βεβαίως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Οἱ σχετικοὶ πρὸς τοῦτο κανόνες εἶναι σαφεῖς¹⁷. Ἐχουσα τούτου συνείδησιν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἔθεσε μεταξὺ τῶν ὄρων (7 τὸν ἀριθμόν), διὰ τὴν ἀνακήρυξιν (οὐχὶ δὲ ἀναγνώρισιν) τοῦ Αὐτοκεφάλου τοῦ 1850, καὶ τὸν ὅρον, ὅτι ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησία θὰ διοικῆται «κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης κοσμικῆς ἐπεμβάσεως»¹⁸.

7. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω: α) Πᾶσα ρύθμισις ἢ πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, ἐφ' ὅσον εἶναι κανονικὴ, εἶναι αὐτομάτως καὶ συνταγματικὴ. β) Τούναντίον πᾶσα πρᾶξις ἢ διάταξις δικαίου ρυθμίζουσα θέματα τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε μεμονωμένως εἴτε ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Πολιτείας συντελουμένη, ἐφ' ὅσον διαπιστωθῇ ὅτι εἶναι ἀντικανονικὴ εἶναι ὡσαύτως αὐτομάτως καὶ ἀντισυνταγματικὴ καὶ ἄρα δὲν ὑποχρεώνει οὔτε τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας¹⁹, οὔτε τὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας²⁰, νὰ τὴν ἐφαρμόσουν. Σημειωτέον, ὅτι μόνη ἀρμοδίᾳ νὰ ἀποφανθῇ, ἐὰν συγκεκριμένη διάταξις τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου παραβιάζει ἢ ὅχι

17. Βλ. σχετικῶς Π. Χριστινᾶκη, Ἡ ἀπόπειρα ἐκκλησιαστικοῦ ἐργλήματος, Ἀθῆναι 1978, σελ. 219-247.

18. Συνοδικὸς Τόμος 1850, ἐν Ἐμμ. Κωνσταντίνιδη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 66 καὶ 76.

19. Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς γνωστῆς ἐπιταγῆς «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις». Πρβλ. Π. Μπούμη, Ἡ αὐθεντικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, Ἀθῆναι 1984, σελ. 20 ἐξ.

20. Πρβλ. καὶ ἄρθρ. 87 § 2 τοῦ Συντάγματος κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ δικασταὶ δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζουν νόμους ἀντισυνταγματικούς.

τοὺς ἱεροὺς κανόνες, εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ὄχι οἷον-
δήποτε ὄργανον τῆς Πολιτείας²¹.

8. Ἡ Πολιτειοκρατία²² δὲν εἶναι μόνον ἀντι-
συνταγματική, ἀλλὰ καὶ ἀντεθνική, ἐφ' ὅσον παρα-
γινώρizei ὅτι ἡ Ἐκκλησία — παλαιότατος θεσμὸς ἐνω-
τικὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους — εἶναι ὁ παράλληλος
πρὸς τὴν Πολιτείαν θεσμὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν
Ἑλλάδα, καὶ ὁ καίριος συνεκτικὸς δε-
σμὸς εἰς τὸν Ἀπόδημον «Οἰκουμε-
νικόν» Ἑλληνισμόν.

Πᾶσα ἀποδυνάμωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος βλάπτει τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τῆς Οἰ-
κουμένης καὶ ἐξασθενεῖ ἕνα παράγοντα βαρυσήμαντον
διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ταυτότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ
εἰς τὴν ὑπὸ δημιουργίαν Ἠνωμένην Εὐρώπην.

9. Ἡ αὐθαίρετος ἀφαίρεσις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν
τῆς κυριότητος, νομῆς καὶ κατοχῆς καὶ γενικώτερον
τῆς διοικήσεως, διαχειρίσεως καὶ ἐκπροσωπήσεως
τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸ
μέγιστον ποσοστὸν αὐτῆς προέρχεται ἐξ ἀφιερωμάτων
εὐσεβῶν πιστῶν, ἡ ἐκ τῆς περιουσίας μοναχῶν πρὸς
θεραπείαν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ
κατάφωρον παραβίασιν ὄχι μόνον τῶν ἱερῶν κανό-
νων²³ καὶ τῶν ἄρθρων 3, 4, 5, 13, 17 τοῦ Συντάγμα-
τος, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰδικῆς διατάξεως τοῦ ἁρθρου 109
αὐτοῦ, διότι παραβιάζει τὴν θέλησιν τῶν δωρητῶν-

21. Π. Χριστινάκη, Αἱ εἰς βάρος τῆς Ὁρθοδόξου
Ἐκκλησίας «καινοτομίαι» τοῦ νέου Συντάγματος, Ἀθήναι
1975, σελ. 14-15.

22. Ὡς καταργοῦσα τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας.

23. Τοὺς βασιικωτέρους ἐξ αὐτῶν ὅρα ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχ.
I, Γ'.

πιστῶν, οἵτινες ἐδώρησαν ἐν ζωῇ ἡ αἰτία θανάτου διὰ διαθήκης περιουσιακὰ των στοιχεῖα εἰς τὰς μονάς, τοὺς ἱεροὺς ναοὺς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν γενικώτερον. Πρόκειται ὅχι μόνον περὶ ἀντικανονικότητος καὶ ἀντισυνταγματικότητος τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων²⁴, ἀλλὰ καὶ περὶ προσβολῆς τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ. Ἐπὶ πλέον δὲ ἀποθαρρύνονται οἱ μέλλοντες μεγάλοι εὐεργέται καὶ δωρηταὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους, ὅταν γνωρίζουν ὅτι ἡ βούλησίς των δὲν θὰ γίνῃ σεβαστὴ ἀπὸ τὴν Πολιτείαν.

10. Ἡ Ἐκκλησία δύναται, ἐὰν ἀφεθῇ ἐλευθέρα²⁵, νὰ καταστῇ οἰκονομικῶς αὐτάρκης καὶ οὕτω νὰ προγραμματίσῃ: α) τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Πολιτείας ἀπὸ τὰς δαπάνας τῆς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ β) τὴν παραχώρησιν εἰς πράγματι ἀκτήμονας, πένητας, πολυτέκνους καὶ ἄλλους ἔχοντας ἀνάγκην καλλιεργητὰς σημαντικοῦ μέρους τῆς περιουσίας τῆς, συμφώνως πρὸς ὅσα οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐπιτάσσουν²⁶.

11. Ὡς σαφῶς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρα-

24. Βλ. κατωτέρω ὑπὸ στοιχ. 12 καὶ III,3.

25. Δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι εἰς τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν Κράτος ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀφέθη πραγματικῶς ἐλευθέρα νὰ ρυθμίσῃ τὰ τοῦ οἴκου τῆς. Βλ. καὶ ἀνωτέρω ὑποσ. 8.

26. Οἱ ἱεροὶ κανόνες πράγματι διαγράφουν τὴν χρυσὴν τομὴν εἰς τὸ δύσκολον θέμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, διότι προβλέπουν τὴν ἐξ αὐτῆς ἐνίσχυσιν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πενήτων, πτωχῶν γεωργῶν κλπ., ἀπαγορεύουν ὁμῶς τὸν διασκορπισμὸν τῆς, διότι τοιοῦτό τι θὰ ἐστέρει τοὺς ἀναγκαίους διὰ τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ ἱεραποστολικὸν τῆς ἔργον πόρους.

τεθέντων ιερῶν κανόνων, ὁ ἐπίσκοπος δὲν ἔχει μόνον τελετουργικὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ διοικητικὴν τοιαύτην, ἀπορρέουσιν ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ μυστηρίου τῆς χειροτονίας καὶ καλύπτουσιν τὴν ὑπ' αὐτοῦ διοίκησιν ὅλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὡς ἐντολοδόχου Θεοῦ («ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος», Κανὼν ΛΗ' τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων).

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὸν ΜΑ' κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ἀφοῦ ὁ ἐπίσκοπος ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν, κατὰ μείζονα λόγον, προστάζει ὁ κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν «τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων... ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι».

12. Ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις ὅλων τῶν ιερῶν κανόνων στηρίζεται, παραλλήλως πρὸς τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Συντάγματος 1975²⁷, ἐμμέσως μὲν πλὴν ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων, καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 13, ὅπου, ὡς γνωστόν, κατοχυρώνεται τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας²⁸, περιεχόμενον καὶ ἐκδήλωσιν τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας. Ἐκαστος πολίτης, καὶ συνε-

27. Περὶ τῆς συνταγματικῆς κατοχυρώσεως τῶν ιερῶν κανόνων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρ. 3 § 1 τοῦ Συντάγματος βλ. μετὰξὺ ἄλλων ἐν Κ. Μοῦρατίδου, Ἡ συνταγματικὴ κατοχύρωσις τῶν ἰ. κανόνων, Ἀθῆναι 1974. Βλ. ἀκόμη καὶ τὴν σχετικὴν γνωμοδότησιν τοῦ Βλ. Φειδᾶ, Γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς συνταγματικότητος διατάξεων τοῦ νόμου: «Ρύθμιση θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας», ἐν ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΔ' (1987), σελ. 319-324.

28. Περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας βλ. Α. Μαρῖνοῦ, Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, Ἀθῆναι 1972.

πῶς καὶ ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανός, εἶναι ἐλεύθερος νὰ πιστεύῃ εἰς ὅποιον Θεὸν θέλει καὶ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεὸν τοῦ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς πίστεώς του. Περὶ τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν εἰδικώτερον πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν δογμάτων καὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, οἱ ἱεροὶ κανόνες εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατευθύνουν π ρ α κ τ ι κ ῶ ς τὸν Χριστιανὸν εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν, διὸ καὶ ὅλοι ἔχουν ἔντονον δογματικὸν ὑπόβαθρον, ἐκκλησιολογικὸν καὶ σωτηριολογικόν, ποὺ ἐπιβάλλει εἰς πάντα Χριστιανὸν τὴν τήρησιν ὅλων τῶν ἱερῶν Κανόνων, «δι' ὧν ἀποστήσονται μὲν αἱ λαοὶ τῆς χείρονος καὶ ταπεινωτέρας διαγωγῆς, ἐπὶ δὲ τὸν κρείττονα καὶ ὑψηλότερον μεταθῶνται βίον»²⁹. Καὶ κατὰ τὸν 2ον κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ἱεροὶ Κανόνες ἐθεσπίσθησαν «πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἱατρείαν παθῶν» καὶ πρὸς «τὴν τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν»³⁰. Καὶ ὁ 1ος κανὼν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θεωρῶν σαφῶς τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ὡς ἐνι-αῖον ἀδιάσπαστον ὅλον, τονίζει ὅτι «ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὁ λ ό κ η ρ ο ν τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν», διότι πρόκειται περὶ κανόνων «ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων σαλπίγγων τοῦ Πνεύματος», «Ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν»³¹. Ἡ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν παράβασις οἰουδὴποτε ἱεροῦ κανόνος συνεπάγεται τὴν ἐπιβολὴν ἐκκλησιαστικῆς

29. Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Λόγος προσφωνη-
τικός... ἐν Ῥάλλη-Ποτλῇ, Σύνταγμα... τ. Β', σελ. 298.

30. Ῥάλλη-Ποτλῇ, ἐνθ' ἄνωτ., τ. Β', 308.

31. Αὐτόθι, σελ. 556.

ποινῆς ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ³²: «Εἰ δέ τις ἄλλῳ κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει, τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος»³³. Εἶναι σαφές, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ πίστις ἐπιβάλλει εἰς τοὺς Ὁρθόδοξους τὴν τήρησιν ὅλων ἀνεξαίρετως τῶν ἱερῶν Κανόνων, πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των. Συνεπῶς, ὁ ὑπὸ τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου ἐξαναγκασμὸς τοῦ πιστοῦ εἰς μὴ τήρησιν μέρους τῶν ἱερῶν Κανόνων, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι εἶναι δῆθεν μόνον διοικητικοί, ἀποτελεῖ εἰς τὴν οὐσίαν μεταβολὴν τοῦ ἐκκλησιολογικοῦ καὶ σωτηριολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἱερῶν κανόνων, συνεπῶς μεταβολὴν τοῦ περιεχομένου τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνεπίτρεπτον περιορισμὸν τῆς θρησκευτικῆς του ἐλευθερίας, ὁ ὅποιος προσκρούει εὐθέως εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975, κατὰ τὸ ὅποion: «Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἶναι ἀπαράβιαστος» καὶ διὰ τοῦτο «πᾶσα γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἐλευθέρη καὶ τὰ λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων»³⁵. Τέλος σημειωτέον, ὅτι τὰ ἄρθρα 3 καὶ 13, τὰ ὅποια κατοχυ-

32. Π. Χριστινάκη, Τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀδίκου κατὰ τοὺς ἰ. κανόνες, ἐν «ΘΕΟΔΡΟΜΟΣ· Γ' (1986), σελ. 105 ἐπ.

33. Πενθέκτης Οἰκουμ. Συνόδου, κανὼν 2 (Ράλλη-Ποτλῆ, τόμ. Β', σελ. 310).

34. Περὶ τοῦ σωτηριολογικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἰ. κανόνων βλ. Παν. Μπούμη, Ἡ συμβολὴ τῶν ἰ. κανόνων εἰς τὴν βεβαίαν διὰ τῆς Ἐκκλησίας σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, Ἀθῆναι 1974, passim. Π. Χριστινάκη, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 100.

35. Σύνταγμα 1975, ἄρθρ. 13 § 1 καὶ 2.

ρώνουν συνταγματικῶς ὅλους τοὺς ἱεροὺς κανόνας, εἶναι τόσον σημαντικά, ὥστε δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀναστολήν οὔτε κατὰ τὴν «κατάστασιν πολιτορκίας»³⁶.

III.

ΕΙΔΙΚΑΙ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ Ν. 1700/87.

1. Ὁ τίτλος «Ρύθμιση θεμάτων Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» τοῦ Νόμου 1700/87 δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ περιεχόμενον του, διότι ὁ νόμος αὐτὸς ρυθμίζει καὶ ἄλλα θέματα, τὰ ὁποῖα σχετίζονται μὲ τὸ αὐτοδιοίκητον³⁷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια³⁸. Πρόκειται συνεπῶς περὶ ἓν τινι μέτρῳ ψευδεπιγράφου νόμου.

36. Σύνταγμα 1975, ἄρθρ. 48. Τὸ ἄρθρον τοῦτο σαφῶς ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης δὲν ἠθέλησε τὴν ἀναστολήν τῶν ἄρθρων 3 καὶ 13 οὔτε εἰς περίπτωσιν πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως ἢ ἄλλης καταστάσεως ἀνάγκης. Τοῦτο δεικνύει ὅτι κατὰ μείζονα λόγον δὲν πρέπει νὰ παραβιάζονται ταῦτα ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἄνευ καταστάσεως ἀνάγκης. Τοιαύτη δὲ κατάστασις δὲν ὑφίσταται σήμερον, οὔτε βεβαίως διετυπώθη ἀνάλογος ἰσχυρισμὸς ἀπὸ τὸν Νομοθέτην τοῦ Ν. 1700/1987. Συνεπῶς καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ νόμος αὐτὸς εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος.

37. "Ὅλα ὅσα σχετίζονται μὲ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ΟΔΕΠ, τῶν Μητροπολιτικῶν Συμβουλίων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καὶ ἰδίως ἡ σύνθεσις αὐτῶν, ὁ τρόπος ἐκλογῆς, αἱ ἀρμοδιότητες διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων «δὶχα γνώμης ἐπισκόπου» πλήττουν εὐθέως τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀφοῦ τὴν διοίκησιν αὐτὴν δὲν καθορίζει ἡ «Κεφαλὴ» Τῆς, ἀλλὰ ἐξωεκκλησιαστικὰ κέντρα ἀποφάσεων.

38. Βλ. ἄρθρ. 11 τοῦ Ν. 1700/87 διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιβάλλεται μεταβολὴ τοῦ συστήματος ἀπονομῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης, ὡς πρὸς τὴν δημοσιότητα (περιορισμένην) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δίκης καὶ τὴν παράστασιν εἰς αὐτὴν καὶ λαϊκῶν δικηγόρων.

2. Τὸ ἄρθρον 1 ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν διοίκησιν, διαχειρίσιν καὶ ἐκπροσώπησιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας καὶ τὴν μεταβιβάζει εἰς ὄργανα (ΟΔΕΠ καὶ ΟΔΜΠ) ἐλεγχόμενα ἀπὸ τὸ Κράτος³⁹.

3. Τὸ αὐτὸ ἄρθρον 1, διὰ τῆς διατάξεως περὶ περιελύσεως «α ὁ τ ο δ ι κ α ί ω ς» εἰς τὸν Ὁργανισμὸν Διαχειρίσεως Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας τῆς ἀποκλειστικῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως καὶ ἐκπροσώπησεως ὁλοκληροῦ τῆς ἀκινήτου μοναστηριακῆς περιουσίας, «ὡς πρὸς τὴν ὁποία νομικοποιοεῖται πλέον ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς, εἴτε αὐτὴ ἀνήκει, σύμφωνα με τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία στὴ “δ ι α τ η ρ η τ έ α” ἢ “δ ι α τ η ρ ο υ μ έ ν η”, εἴτε στὴν “ε κ π ο ι η τ έ α” ἢ “ρ ε υ σ τ ο π ο ι η τ έ α” περιουσία», συνιστᾷ εὐθέως κατάλυσιν ὅχι μόνον τῶν ἀνωτέρω κανονικῶν καὶ συνταγματικῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 3 καὶ 13 τοῦ Συντάγματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄρθρων 17 καὶ 18 περὶ προστασίας τῆς ἰδιοκτησίας⁴⁰, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἄρθρου 109 περὶ δωρεῶν⁴¹, δεδομένου ὅτι ὑπάρχουν

39. Διὰ τοῦ ὁρισμοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν αὐτῶν τῶν συλλογικῶν ὀργάνων.

40. Ἰδιαίτερος πρέπει νὰ τονισθῇ ἐνταῦθα ὅτι κατὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1975, ἄρθρ. 17 § 1 ἡ ἰδιοκτησία τελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους καὶ δι’ αὐτὸ κατὰ τὴν § 2 «οὐδεὶς στερεῖται τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ, εἰ μὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν προσηκόντως ἀποδεδειγμένην... πάντοτε δὲ προηγουμένης πλήρους ἀποζημιώσεως...». Ἐπ’ αὐτῶν δὲν χρειάζονται σχόλια, διότι εἶναι προφανές ἡ παραβίασις τῶν ἀπὸ τὸν Ν. 1700/87, ὅστις δημεύει τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, χωρὶς ἀνάγκην, χωρὶς ἀποζημιώσεις κλπ.

41. Προστατεύεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον αὐτὸ (βλ. ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχ. I, Α’, τὸ ὁποῖον ρητῶς ἀπαγορεύει τὴν μεταβολὴν τοῦ περιεχομένου ἢ τῶν ὄρων τῆς διαθήκης, κωδικέλλου ἢ δωρεᾶς. Ἐξ ἄλλου αἱ ρυθμίσεις τοῦ Ν. 1700/87 δὲν ἐμπίπτουν οὔτε εἰς τὰς ἐξαίρέσεις τοῦ ἄρθρ. 109 § 2 τοῦ Συντάγματος, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν περιπτώσεις καθ’ ἃς εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ θέλησις τοῦ διαθέτου ἢ τοῦ δωρητοῦ καθ’ ὁλοκληρίαν ἢ κατὰ τὸ μεῖζον περιεχόμενον ταύτης.

δωρεαί, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς μονάς δι' ὠρισμένους σκοπούς, τοὺς ὁποίους ὁ νόμος 1700) 87 ματαιώνει, μὲ τὴν ὡς ἄνω διάταξιν, παρὰ τὴν θέλησιν τόσον τῶν δωρητῶν, ὅσον καὶ τῶν δωρεοδόχων Μονῶν.

4. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ὁμοίαν διάταξιν τῆς παραγράφου 2 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, ἀναφερομένην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης, διεπομένην, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος ἐν αὐτῇ πατριαρχικοῦ καθεστῶτος. Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἐπ' αὐτοῦ δὲν ἠρωτήθη. Τοῦτο ἀποτελεῖ προσβολὴν καὶ ἔλλειψιν ἐπιβαλλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας.

5. Τὴν αὐτὴν καταλυτικὴν σημασίαν διὰ τὰς σχετικὰς συνταγματικὰς διατάξεις καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἔχουν καὶ τὰ εἰς τὴν παρ. 3 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὀριζόμενα περὶ ἐκδόσεως Προεδρικῶν διαταγμάτων, προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Οἰκονομικῶν καὶ Γεωργίας, διότι α) ἀγνοοῦνται καὶ περιφρονοῦνται αἱ Μοναὶ καὶ ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὰς ὁποίας καὶ μόνον ἀνήκει, κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, ἡ κυριότης, ἡ νομὴ καὶ κατοχὴ, καὶ γενικῶς ἡ διοίκησις καὶ διαχείρισις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, καὶ β) διότι εἶναι ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνος ἡ διάταξις ὅτι τὰ ὡς ἄνω προεδρικὰ διατάγματα δύνανται νὰ καθορίζουν τοὺς ὅρους καὶ τὴν διαδικασίαν ἐκπι ο ι ἦ σ ε ω ς, ἐκμισθώσεως, παραχωρήσεως τῆς χρήσεως καὶ ἀξιοποιήσεως ὁλοκλήρου τῆς «κ ι ν η τ ῆ ς καὶ α κ ι ν η τ η ς» μοναστηριακῆς περιουσίας, ἀκόμη «καὶ κατὰ τροποποίησιν των ἰσχυουσῶν διατάξεων».

Πρόκειται περὶ διατάξεως ἀ π α ρ δ é κ τ ο υ

ἐπιστημονικῶς καὶ ἀπὸ πλευρᾶς τύπων καὶ ἀπὸ πλευρᾶς οὐσίας.

α) Ἀπὸ πλευρᾶς τύπου, διότι μὲ αὐτὴν τὴν διάταξιν πλήττεται εὐθέως ἡ νομιμότης. Ὡς γνωστόν, τὴν κυρίαν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ ἡ Βουλὴ, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ βουλευταὶ ἔχουν καθήκον νὰ νομοθετοῦν οἱ ἴδιοι τὰ βασικὰ νομοθετήματα καὶ μόνον τὴν ὑλοποίησιν αὐτῶν ἐν τούτοις τῶν πλαισίων τῶν νόμων δύνανται νὰ ἀναθέτουν εἰς τὸν ἀρμόδιον καθ' ὕλην ὑπουργόν. Ὅταν ὅμως παραχωροῦν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ καταργῇ νόμους, τοὺς ὁποίους ἡ Βουλὴ ἐθέσπισε, τότε πλήττουν εἰς τὴν καρδίαν τῆς τὴν ἀρχὴν τῆς νομιμότητος, ἰδιαιτέρως μάλιστα ὅταν πρόκειται διὰ θέμα μεγίστης σημασίας διὰ τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως εἶναι τὸ θέμα ὀλοκλήρου τῆς κινήσεως καὶ ἀκινήτου μοναστηριακῆς περιουσίας.

Ἀπὸ πλευρᾶς οὐσίας β) διότι δι' αὐτῶν τῶν προεδρικῶν διαταγμάτων αἱ Μοναὶ δύνανται κατ' οὐσίαν νὰ ἀποξενωθοῦν ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς κινήσεως καὶ ἀκινήτου περιουσίας των, ἀφοῦ στεροῦνται τοῦ δικαίωματος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν ὄρων καὶ τῆς διαδικασίας ἐκποιήσεως, ἐκμισθώσεώς της, κ.λπ.

6. Καταλυθεΐσης, διὰ τῶν ἀνωτέρω, τῆς κανονικῶς καὶ συνταγματικῶς κατωχυρωμένης διοικήσεως, ὁ νόμος 1700) 1987 καθορίζει ἐφεξῆς καὶ ἀλλὰ λείπει τομὲς ἐλάσ, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι μὲν ἀνάγκη νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα, ἐπιβάλλεται ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι καθίστουν τὰς ἤδη πολλαπλᾶς συνταγματικὰς παραβάσεις βαρυτέρας ἔτι μορφῆς. Καὶ τοῦτο

διότι, εἰς περίπτωσιν ἀρνήσεως τῆς Ἐκκλησίας νὰ συνεργασθῇ πρὸς ἔκδοσιν τῶν σχετικῶν προεδρικῶν διαταγμάτων, οἱ συναρμόδιοι Ὑπουργοὶ θὰ δύνανται νὰ ὀρίσουν τὸ περιεχόμενον τῶν διαταγμάτων αὐτῶν ἐρήμην τῆς Ἐκκλησίας⁴².

Εἰς τὸ ἄρθρον 2 προβλέπεται ἐξάμηνος προθεσμία ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ΟΔΕΠ καὶ οἱ ΟΔΜΠ δύνανται νὰ μεταβιβάσουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον τὴν ἀκίνητον μοναστηριακὴν περιουσίαν (κατὰ τὰς διακρίσεις τοῦ ἄρθρου 2) ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστον μέρος διὰ αὐτοκαλλιέργειαν ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ διὰ περιβαλλοντολογικὴν προστασίαν τῶν Μονῶν. Ἄν ὅμως δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν γίνῃ ἡ μεταβίβασις αὕτη ἐντὸς τοῦ ἐξαμήνου, τότε κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 3 ὀριζόμενα ἡ περιουσία αὕτη περιέρχεται α ὕ τ ο δ ι κ α ί ω ς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον. Πρόκειται κατ' οὐσίαν περὶ δημεύσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, κατὰ τρόπον ἐντελῶς ἀντικανονικὸν καὶ ἀντισυνταγματικόν, κατὰ ἀυθαίρετον πλᾶσμα δικαίου, τὸ ὅποιον δημιουργεῖται διὰ τοῦ «θ ε ω ρ ο ὕ ν τ α ι» τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 3.

7. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ τονισθῇ ἐνταῦθα ἡ εἰς δάρος μόνον τῆς Ὁρθοδόξου ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίας

42. Τὸ δίλημμα συνεπῶς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἶναι τοῦτο: Ἡ συνεργάζεται μετὰ τὴν Πολιτείαν πρὸς ἔκδοσιν τῶν σχετικῶν Προεδρικῶν Διαταγμάτων, ὅποτε σ υ μ π ρ ά τ τ ε ι εἰς ἀντικανονικότητα καὶ ἀντισυνταγματικότητα ἀνεπιτρέπτους, ἢ ἀρνεῖται αὐτὴν τὴν συνεργασίαν (ἐπιμένουσα εἰς τὴν τήρησιν τῆς κανονικῆς καὶ συνταγματικῆς τάξεως) μετὰ ὅλας τὰς σχετικὰς συνεπείας. Τὸ πρῶτον, καθ' ὃ μέτρον τοῦλάχιστον ὁδηγεῖ εἰς τὴν παραβίασιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ Συντάγματος δὲν δύναται νὰ τὸ πράξῃ, χωρὶς νὰ καταστῇ ὑπόλογος ἐναντι ὁλοκλήρου τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ.

κατάργησις ὡς τίτλου κυριότητος τῆς τακτικῆς (10ε-
τοῦς) καὶ τῆς ἐκτάκτου (20ετοῦς) χρησικτησίας, τὰς
ὁποίας τόσον τὸ Σύνταγμα ὅσον καὶ ὁ Ἀστικὸς Κώδιξ
(ἄρθρα 1041, 1045) ἀναγνωρίζουν καὶ εἰς τὸν ἀπλὸν
πολίτην.

Εἰς ὅλα τὰ δημευθέντα ἀκίνητα τῶν Μονῶν τῆς
παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 3 τὴν κυριότητα, νομὴν καὶ κατο-
χὴν ἔχει πλέον τὸ Δημόσιον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ Ὑπουρ-
γείου Γεωργίας ἀσκεῖ ὅλα τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα
ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἐκ δημεύσεως προελθοῦσαν κυριό-
τητα, νομὴν καὶ κατοχὴν. Τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο δια-
χειρίζεται καὶ διοικεῖ ταῦτα. Εἰς περίπτωσιν ὅμως πα-
ραχωρήσεως τῆς χρήσεως τῶν ἀκινήτων τούτων, κατὰ
τὸ ἄρθρον 2, παρ. 1, τὸ ὑπὸ τῆς παραγράφου ταύτης
προβλεπόμενον ἀντάλλαγμα δὲν περιέρχεται εἰς τὰς
Μονάς, ἀλλὰ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 9 προβλεπόμενον
νομικὸν πρόσωπον. Οὕτω κατ' οὐσίαν αἱ Μοναὶ ἐκδιά-
ζονται νὰ παραχωρήσουν τὴν χρῆσιν τῶν ἀκινήτων
τούτων διὰ νὰ λάβουν τὸ 50) ο, τὸ ὁποῖον προβλέπει
τὸ ἄρθρον 2, παρ. 1, ἄλλως τὰ ἀκίνητα αὐτὰ δημεύον-
ται καὶ τὸ 50) ο περιέρχεται (οὐσιαστικῶς κατὰσχεταί)
εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον τοῦ ἄρθρου 9, διὰ νὰ διατε-
θῇ «για τις ἀνάγκες τῆς ἐκπαίδευσης». Καὶ ἐπειδὴ θε-
βαίως ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ὑπάρχει αὐτὸ τὸ νομικὸν
πρόσωπον, μέχρι νὰ ἰδρυθῇ, τὸ ποσὸν αὐτὸ κατατίθεται
εἰς εἰδικὸν λογαριασμὸν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος
ὑπὲρ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευ-
μάτων.

Πάντα ταῦτα οὐδὲ ὑποψίαν κα-
νονικότητος δύνανται νὰ ἔχουν.
Ἀπὸ πλευρᾶς Ἱερῶν Κανόνων ἀποτελοῦν ἀ-
προκάλυπτον ἱεροσυλίαν.

Ἄξιον παρατηρήσεως τῶν πλασμάτων δικαίου, τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ ὁ νόμος, εἶναι καὶ τὸ πλάσμα δικαίου τοῦ ἄρθρου 3, παρ. 2, ἐδάφ. τελευτ., εἰς τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλῳ χαρακτηρὸς ἀστικά ἀκίνητα «νοοῦνται» (κατ' οὐσίαν δηλ. «βαπτίζονται») ὥς μὴ ἀστικά ἀκίνητα καὶ συγκαταριθμοῦνται μετὰ τῶν ἀγροτικῶν, τῶν δασικῶν κ.λπ. ἐκτάσεων, οὕτως ὥστε νὰ περιληφθοῦν καὶ αὐτὰ εἰς τὰς ρυθμίσεις τοῦ ἄρθρου 3 παρ. 1 καὶ συνεπῶς νὰ δημευθοῦν.

8. Μετὰ τοσαύτας κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς - μοναστηριακῆς περιουσίας αὐθαιρέτους ἐπεμβάσεις τοῦ Κράτους, τὸ τελευταῖον ἐμφανίζει καὶ μίαν μικρὰν δόσιν «μεγαλοφυχίας»! Ἀπὸ τὴν κατασχεθεῖσαν περιουσίαν προβλέπεται εἰς τὸ ἄρθρον 3, παρ. 3, ἡ δυνατότης καὶ ὅχι ἡ ὑποχρέωσις παραχωρήσεως μικρᾶς ἀκινήτου περιουσίας εἰς τὰς μονάς, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μοναχῶν ἐκάστης μονῆς καὶ πρὸς «αὐτοκαλλιέργεια ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς μοναχοὺς». Ἡ διατύπωσις αὕτη δύναται γραμματικῶς ἐρμηνευομένη νὰ στερήσῃ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι λόγῳ γήρατος, ἀσθενείας, ἀναπηρίας, κ.λπ. δὲν δύνανται νὰ ἐργασθοῦν οἱ ἴδιοι, καὶ τὸν ἐλάχιστον τοῦτον μοναχικὸν κλῆρον. Τὸ χειρότερον ὅμως εἶναι ὅτι ἀποκλείει ἐμμέσως τὴν αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μοναχῶν ἐν τῇ πράξει καὶ ἐκμηδενίζει τὸ φιλανθρωπικὸν ἔργον τῶν Μονῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀδυνατοῦν πλέον νὰ παρέχουν καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν πατροπαράδοτον φιλοξενίαν εἰς τοὺς προσκυνητὰς καὶ ἐπισκέπτας αὐτῶν.

Ἡ εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἰδίας παραγράφου τοῦ ἄρθρου 3 προβλεπομένη περιβαλλοντολογικὴ προστασία τῶν μονῶν εἶναι δυνητικὴ καὶ ὅχι ὑποχρεωτικὴ καὶ ἐπίσης εἶναι ἀόριστος, διότι δὲν ὀρίζει τὸν ἀπαραίτη-

τον διὰ περιβαλλοντολογικὴν προστασίαν χώρον, ὁ ὁποῖος καὶ πάλιν θὰ καθορίζεται μὲ σύμβασιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 3, παρ. 3 ὀριζομένων εκπροσώπων τριῶν Ὑπουργείων καὶ τοῦ νομικοῦ προσώπου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς.

9. Εἰς τὴν παράγραφον 1 τοῦ ἄρθρου 4 προβλέπεται ἡ ὑποχρέωσις παντὸς κατέχοντος ἀκίνητον δημευθὲν κατὰ τὰ ἀνωτέρω γὰ τὸ παραδῶσθαι εὐθὺς ὡς λήξουν αἱ προθεσμίαι τῶν ἄρθρων 3, παρ. 1 καὶ 5 παρ. 1 «στον προϋστάμενο τῆς αρμόδιας γεωργικῆς ἢ δασικῆς υπηρεσίας», συντασσομένου καὶ σχετικοῦ πρωτοκόλλου. Διὰ τὰ ἀστικὰ ἀκίνητα, τὰ ὁποῖα ἐπίσης δεσμεύονται, δὲν προβλέπεται τρόπος παραδόσεως.

Εἰς περίπτωσιν μὴ αὐτοβούλου παραδόσεως ὁ ἀρμόδιος προϋστάμενος τῆς δασικῆς ἢ γεωργικῆς υπηρεσίας κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 4 παρ. 2 «εκδίδει πρωτόκολλον διοικητικῆς αποβολῆς ἐναντίον κάθε φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου, δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου, που ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχει τὸ ἀκίνητο». Δηλ. εἶναι ὡς ἐὰν λέγῃ εἰς τὸν μέχρι σήμερον δικαιοῦχον: ἡ μοῦ παραδίδεις τὸ ἀκίνητον ποῦ σοῦ ἐδήμευσα ἢ σὲ ἀποβάλλω διὰ τῆς χρήσεως θίας. Πρόκειται ὅχι ἀπλῶς περὶ ἀντικανονικῆς καὶ ἀντισυνταγματικῆς διατάξεως, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐντελῶς ἀναρμόστου εἰς δημοκρατικὸν Κράτος ρυθμίσεως.

Αἱ ἐν συνεχείᾳ παράγραφοι 3 καὶ ἐξῆς ἀναφέρονται εἰς τὰς συνεπείας τῆς δημεύσεως καὶ κατασχέσεως καὶ τὰς διαδικασίας ἀσκήσεως τυχὸν ἐνδίκων μέσων, τὰ ὁποῖα οὕτως ἢ ἄλλως δὲν πρόκειται νὰ ἐμποδίσουν τὴν δήμευσιν αὐτῶν καὶ τὴν κατοχὴν τῶν ἀκινήτων ἀπὸ τὸ Κράτος. Πρόκειται περὶ ἐξεκκλησιαστικῶν, ἀντικανονικῶν καὶ ἀντισυνταγματικῶν διαδικασιῶν, τὰς

δποίας δὲν κατευθύνει οὔτε ἐπηρεάζει ὁ μέχρι σήμερον νόμιμος κύριος, νομεὺς καὶ κάτοχος τῶν ἀκινήτων τούτων.

Ἡ αὐθαίρετος ἐπέμβασις τοῦ Κράτους φθάνει μέχρι καὶ τῆς ἀνατροπῆς νομίμων τίτλων κυριότητος ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τῶν μονῶν (τοῦ ἄρθρου 3, παρ. 1, Α, α). Καὶ αὐτὸς εἰσέτι ὁ καλόπιστος τρίτος, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησεν αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀκίνητα, στερεῖται τῶν δικαιωμάτων του.

Ἡ παρ. 9 (ἀνάλογος τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 1) παρέχει τὴν δυνατότητα εἰς τοὺς ἀρμοδίους Ὑπουργοὺς νὰ ἐκδώσουν Προεδρικά Διατάγματα, ρυθμίζοντα τὰς λεπτομερείας κατὰ τὸ δοκοῦν ἀκόμῃ καὶ ἐρήμην τῆς Ἐκκλησίας.

10. Διὰ τοῦ ἄρθρου 5, παρ. 1 θίγονται σοβαρὰ ἐνοχικὰ δικαιώματα καὶ ἄλλαι ἐννομοὶ σχέσεις τρίτων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ ἀκίνητα τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἄρθρου 2 καὶ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 3. Τὰ δικαιώματα αὐτὰ λήγουν «αὐτοδικαίως» ἐξ (6) μῆνας μετὰ τὴν υπογραφὴν τῆς συμβάσεως μεταβιβάσεως τοῦ ἄρθρου 2 παρ. 2 ἢ τὴν παρέλευσιν τῆς προθεσμίας τοῦ ἄρθρου 3, παρ. 1. Τὸ «αὐτοδικαίως» σημαίνει ὅτι πρᾶξις ἢ συμφωνία μετὰξὺ μονῆς καὶ τρίτων δὲν ἀπαιτεῖται. Οἱ τελευταῖοι οὐσιαστικῶς στεροῦνται τῶν δικαιωμάτων των ἄνευ ἰδικῆς των ὑπαιτιότητος. Τὸ Κράτος αἰφνιδίως παρεμβαίνει καὶ καταργεῖ τὰς μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν μονῶν συμβάσεις. Οὕτως ὅμως α) ζημιώνει αὐθαιρέτως καὶ ἐναντίον τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν τοὺς τρίτους, οἱ ὁποῖοι καλοπίστως καὶ νομίμως συνελήθησαν μετὰ τῶν Μονῶν, β) ζημιώνει αὐθαιρέτως καὶ ἐναντίον τῆς καλῆς πίστεως τὰς Μονάς, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ λάβουν τὴν μετὰ τῶν τρίτων συμφωνηθεῖσαν

ἀντιπαροχήν, μίσθωμα, τίμημα, κλπ. Καί ἐπὶ πλέον οἱ τρίτοι δὲν ἀποκλείεται νὰ στραφοῦν κατὰ τῶν Μονῶν διεκδικοῦντες ἀποζημίωσιν διὰ τὴν ζημίαν, ἣν θὰ ὑποστοῦν. γ) Τὸ Κράτος δίδει κάκιστον παράδειγμα καταχρήσεως ἐξουσίας, κατὰ παράβασιν τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν χρηστῶν ἠθῶν. δ) Μειώνει καὶ ἠθικῶς τὰς Μονάς, διότι δημιουργεῖ καὶ διὰ τὸ μέλλον κλίμα ἀφερεγγυότητος ἔναντι τῶν τρίτων, οἱ ὅποιοι θὰ ἀποφεύγουν τὸν καταρτισμὸν συμβάσεων μετὰ τῶν Μονῶν, φοβούμενοι μήπως οἱ ὅροι τῶν συμβάσεων αὐτῶν δὲν τηρηθοῦν, ἐξ αἰτίας πιθανῆς μελλοντικῆς αὐθαιρέτου παρεμβάσεως τοῦ Κράτους.

Ἡ εἰς τὸ ἄρθρον 5, παρ. 2 προβλεπομένη δυνατότης παραχωρήσεως εἰς τρίτους τῆς κυριότητος ἀκινήτων, τὰ ὅποια ἔχουν μεταβιβάσθῃ εἰς αὐτούς: α) δὲν ὠφελεῖ τὰς Μονάς, αἱ ὁποῖαι οὐδὲν λαμβάνουν ἐκ τυχόν τοιούτων μεταβιβάσεων, β) δὲν ἐξασφαλίζει τοὺς τρίτους διότι δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀλλὰ δυνητικὴ ἢ μεταβιβάσις καὶ γ) «Τοὺς ὅρους, τις προϋποθέσεις, τὴ διαδικασία, τὸ τυχόν ἀντάλλαγμα καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀφορὰ στὴν παραχώρησιν αὐτὴν ὀρίζει προεδρικὸ διάταγμα». Οὕτω δὲν ἀποκλείεται οἱ ἀγοράσαντες ἀπὸ τὰς Μονάς ἐν ἀκίνητον, νὰ τὸ πληρώσουν καὶ πάλιν εἰς τὸ Κράτος, ἐὰν τὸ τελευταῖον ἀδξήσῃ μονομερῶς τὴν τιμὴν τοῦ ἀκινήτου τούτου. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ εἶναι εὐχερεῖς οἱ «κομματικὲς ἐξυπηρετήσεις».

11. Τὸ ἄρθρον 6 ἀποτελεῖ ἀντισυνταγματικὴν διάκρισιν καὶ ἀνισότητα εἰς βάρος μόνον τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἡμι-αυτονομίου Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης. Πράγματι, κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο δὲν θίγεται ἡ ἐν Ἑλλάδι περιουσία τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας, τῆς Μο-

νῆς Βλατάδων, τῆς Μονῆς τῆς Πάτμου, τῶν Πατριαρχικῶν καὶ Σταυροπηγιακῶν Μονῶν τῆς Δωδεκανήσου, τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ. Κατὰ ρητὴν ἐπίσης διάταξιν τοῦ ἄρθρου τούτου, ἐδάφ. τελευταῖον, δὲν θίγεται «ἡ περιουσία που ἀνήκει σε ἐκκλησίες ἄλλων δογμάτων καὶ θρησκειῶν».

Οὕτως ὅμως ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀποδυναμιοῦται ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνισχύονται αἱ ξέναι θρησκεῖαι, οἱ ἑτερόδοξοι, καὶ αἱ διάφοροι αἱρέσεις, πρὸς τὰς ὁποίας θὰ προσβλέπουν μὲ μεγαλυτέραν ἐμπιστοσύνην οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀφιερῶσουν περιουσιακὰ των στοιχεῖα διὰ θρησκευτικούς ἢ παρεμφερεῖς σκοποὺς καὶ μὴ ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ Κράτος.

Ἡ ἀναμφιβόλως αὕτη ἄνισος μεταχείρισις εἰς δάρος μόνον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἡμιαυτονόμου Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης εἶναι ἀντισυνταγματικὴ διότι α) [προσκρούει εἰς τὰ ἄρθρα 3 καὶ 13 τοῦ Συντάγματος, ἀφοῦ ἀποτελεῖ παραβίασιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὅποιοι προβλέπουν ἄλλον τρόπον διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, 6)] παραβιάζει τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Συντάγματος, διότι ἡ ἀνισότης αὕτη μεταξὺ Ἐκκλησιῶν ὁδηγεῖ τελικῶς εἰς ἀνισότητα μεταξὺ πολιτῶν, δεδομένου ὅτι οἱ πολῖται, ὅτινες ἀπέκτησαν καλοπίστως ἀκίνητον περιουσίαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀντιμετωπίζονται καὶ μάλιστα ἀναδρομικῶς (πρόσθετος λόγος ἀντισυνταγματικότητος) δυσμενέστερον ἀπὸ τοὺς πολῖτας οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν ἀκίνητον ἀπὸ ἄλλην Ἐκκλησίαν, θρησκείαν ἢ αἵρεσιν. Ἀποτελεῖ ἐπίσης καὶ παραβίασιν καὶ τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Συντάγματος, διότι περιορίζει τὸ

δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἕκαστος πολίτης «νὰ ἀναπτύσσει ἐλευθέρως τὴν προσωπικότητά του καὶ νὰ συμμετέχῃ εἰς τὴν κοινωνικὴν, οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας, ἐφ' ὅσον δὲν προσβάλλει τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων καὶ δὲν παραβιάζει τὸ Σύνταγμα ἢ τὰ χρηστὰ ἦθη». Ὁ ὀρθόδοξος πολίτης, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐνισχύσῃ οἰκονομικῶς τὴν Ἐκκλησίαν του καὶ δι' αὐτῆς νὰ ἐπιτελέσῃ κοινωνικὸν ἔργον, δὲν δύναται νὰ ἀναπτύξῃ ἐλευθέρως τὴν προσωπικότητά του, ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Χώρας, ὅταν γνωρίζῃ ὅτι χωρὶς νὰ προσβάλῃ τὸ Σύνταγμα ἢ τὰ χρηστὰ ἦθη δὲν ἔχει τὰς ἐγγυήσεις ποὺ προϋποτίθενται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 5 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος, βασικωτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἐλευθέρω διαθήσις καὶ ἡ κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν χρήσις τῆς περιουσίας του.

12. Διὰ τοῦ ἄρθρου 7 δημιουργεῖται ἡ δυνατότης ἐπεμβάσεως τοῦ Κράτους καὶ εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον ἐπὶ τῶν ἐπιδεχομένων ἀξιοποίησιν ἢ περαιτέρω ἀξιοποίησιν ἐκτάσεων καὶ ἀστικῶν ἀκινήτων, ἀνηκόντων εἰς τὰς Ἱερὰς Μονὰς ἢ εἰς οἷονδῆποτε ἐκκλησιαστικὸν νομικὸν πρόσωπον δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου τῆς παραγρ. 4 τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Ν. 590) 1977.

Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης δημιουργεῖται διὰ τὸ φιλανθρωπικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας πολὺ σοβαρὸς κίνδυνος. Πράγματι διὰ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ (7 παρ. 1) τὸ Κράτος ἐπεμβαίνει καὶ εἰς τὴν περιουσίαν ὄλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου. Ποῖα ὅμως εἶναι αὐτά; Τὰ εἰς τὸ ἄρθρον 1 παρ. 4 τοῦ Ν. 590) 1977, εἰς τὸ ὁποῖον παραπέμπει ὁ νόμος 1700) 87, καθοριζόμενα νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου εἶναι α) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλ-

λάδος ως όλον, θ). Αί Μητροπόλεις, α) αἱ ἐνορίαι μετὰ τῶν ἐνοριακῶν αὐτῶν γαῶν, δ), αἱ Μοναί, ε) ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, στ) ὁ ΟΔΕΠ, ζ) τὸ TAKE καὶ η) τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐξ ἄλλου ἐκκλησιαστικὰ νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου εἶναι τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ καθιδρύματα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Ἐκ τῆς συνδεδυασμένης λοιπὸν ἐρμηνείας τῶν ἄρθρων 7 τοῦ Νόμου 1700)87 καὶ 1 παρ. 4 τοῦ Νόμου 590) 1977 συνάγεται ἀδιάστως, ὅτι ἡ Πολιτεία παρεμβαίνει αὐθαιρέτως εἰς τὴν περιουσίαν ὁλοκληρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, τῶν Ἐνοριῶν, τῶν γαῶν, τῶν Μονῶν, τοῦ ΟΔΕΠ, τοῦ TAKE κ.λπ. Δύναται γὰρ ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ τὴν περιουσίαν τῆς καὶ αὕτη ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κύριον ἔργον τῆς ὁποίας, ὡς γνωστόν, εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ Ἱεραποστολή. Θὰ στερηθῇ τῆς περιουσίας του καὶ τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Θὰ στερηθῇ τῆς περιουσίας του τὸ Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης, τὸ Κέντρον Ἀποκαταστάσεως δυσπροσαρμόστων ἀτόμων «**Η ΔΑΜΑΡΙΣ**», ἡ «**Στέγη Κατακοίτων Γερόντων**», τὰ «**Σπίτια Γαλήνης** τοῦ Χριστοῦ», ἡ «**Στέγη Προνοίας Γερόντων**» καὶ πλήθος παρομοίων ἐκκλησιαστικῶν καθιδρυμάτων μὲ σπουδαῖον κοινωνικὸν ρόλον καὶ ἀποστολήν. Καὶ τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον προβάλλει κατόπιν τούτων, πέρα πάσης ἀντικανονικότητος καὶ ἀντισυνταγματικότητος εἶναι τοῦτο: Δύναται πράγματι γὰρ ἀνήκει εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν (Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν), καὶ γὰρ ὁμιλῇ ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει συνειδητοποιήσει καὶ ἀποδέχεται

αὐτὴν τὴν πραγματικότητα, ἥτις ἀπειλεῖ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὸ κοινωνικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας;

13. Εἰς τὴν παράγραφον 1 τοῦ ἄρθρου 8 προβλέπεται ἡ σύνθεσις τοῦ Κεντρικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Κ.Δ.Σ.) τοῦ Ὁργανισμοῦ Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας (Ο.Δ.Ε.Π.).

Διὰ τῆς συνθέσεως ταύτης ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος παύει νὰ διοικῇ καὶ νὰ διαχειρίζεται ἡ ἰδία τὴν περιουσίαν της, ἀφοῦ ταύτην διαχειρίζεται τὸ Κ.Δ.Σ. τοῦ Ο.Δ.Ε.Π., μὲ πλειοψηφίαν μελῶν τὰ ὁποῖα διορίζει τὸ Κράτος. Πράγματι ἀπὸ τὰ ἑπτὰ (7) μέλη τοῦ Κ.Δ.Σ. ὁ Πρόεδρος ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ τρία (3) μέλη ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων. Οὕτω τὰ ὑπόλοιπα τρία (3) μέλη τὰ ὁποῖα ὀρίζονται ἀπὸ τὴν Διοικητικὴν Ἱερὰν Σύνοδον θὰ ἔχουν ἀπλῶς διακοσμητικὸν ρόλον, διότι ὡς μειοψηφία δὲν δύνανται νὰ ἀποτρέψουν τὰς ἀποφάσεις τῶν 4 μελῶν τῶν ὀριζομένων ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ὅσον θλαπτικαί, ἀντικανονικαὶ καὶ ἀντισυνταγματικαὶ καὶ ἂν εἶναι αὗται.

Ἐντύπωσιν δημιουργεῖ ὁ πλήρης παραμερισμὸς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ὁργανισμοῦ Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας ὁ φυσικὸς πρόεδρος τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ φύσει ἐκτελεστικὸν ὄργανον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἡ εἰς τὸ ἄρθρον 8, παράγρ. 2 προβλεπομένη «γνώμη» τῆς Διοικητικῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ὀριζόμενα θέματα εἶναι ἄνευ ἀντικρύσματος, διότι δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τοὺς ἀρμοδίους Ὑπουργούς.

Μὲ τὰς παραγράφους 3 καὶ 4 τοῦ ἄρθρου 8 παρέχεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν τὸ δικαίωμα νὰ καταργῇ διὰ

τροποποιήσεων ακόμη και διατάξεις νόμων υπό της Βουλῆς ψηφισθέντων, σχετικῶν πρὸς τὰ ρυθμιζόμενα θέματα. Οὕτως ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς ὑποκαθιστᾷ τὴν Βουλὴν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη.

14. Διὰ τῆς παραγράφου 6 τοῦ ἄρθρου 8 τροποποιεῖται τὸ ἄρθρον 35 τοῦ Νόμου 590) 1977, οὕτως ὥστε τὰ Μητροπολιτικὰ Συμβούλια νὰ εἶναι ἐγγεαμελῆ. Ἀπὸ τὰ ἐγγέα μέλη αὐθέντα ὁρίζει ὁ ἔχων τὴν ἐκ τῶν Ἱερῶν Κανόνων ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν Μητροπολίτης!

Πράγματι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα Πρωτοδίκην, τὸν Δημόσιον Ταμίαν, δύο Κληρικούς πού ἐκλέγονται μὲ μυστικὴν ψηφοφορίαν ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν κληρικῶν τῆς Μητροπόλεως καὶ τέσσαρα λαϊκὰ μέλη, ἐκλεγόμενα ἀπὸ τὰ λαϊκὰ μέλη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῆς Μητροπόλεως.

Οὕτω οὐδεὶς ὁρίζεται ἀπὸ τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην, ὁ ὁποῖος ἀπογυμνοῦται καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀπὸ τῆς σχετικῆς δικαιοδοσίας καὶ ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν τοῦ παρέχουν οἱ ἱεροὶ κανόνες.

Εἰς τὴν παράγρ. 6,4 ὁ Μητροπολίτης, ὡς πρὸς τὴν ἔκδοσιν πράξεως συγκροτήσεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸν προϊστάμενον τοῦ Διοικητικοῦ Πρωτοδικείου. Πάντα ταῦτα εἶναι ἀντικανονικά καὶ ἀντισυνταγματικά, ἀφοῦ ἐν καθαρῶς ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον μετατρέπεται οὐσιαστικῶς εἰς κρατικὸν τοιοῦτο κατὰ σαφεστάτην παραβίασιν θεμελιωδῶν ἱερῶν κανόνων.

Ἡ ἀντικανονικὴ αὕτη ἀλλοίωσις τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς διοίκησιν τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ μὴ ἐκκλησιαστικῶν φορέων. Τοῦτο

σαφῶς συνάγεται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 8 παρ. 6, περ. 5 κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ οὕτω συγκροτούμενα Μητροπολιτικά Συμβούλια ἀναλαμβάνουν τὴν διαχείρισιν, διοίκησιν καὶ ἀξιοποίησιν τῆς περιουσίας τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς Μητροπόλεως, καθὼς καὶ τῆς περιουσίας τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων τῆς περιοχῆς τῆς οἰκείας Μητροπόλεως. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ Κράτος ὑπείσ妣ρχειται εἰς τὰ οἰκονομικά τῶν Μητροπόλεων καὶ τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων καὶ δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ ἀκόμη καὶ ἐκ τῶν εὐλαδῶν ἀφιερωμάτων τῶν πιστῶν.

Οὕτως ὅμως ἡ διοίκησις καὶ ἡ διαχείρισις τῶν οἰκονομικῶν τῆς Μητροπόλεως γίνεται ἀντικαγονικῶς. Τὰ Ἱερὰ Προσκυνήματα καγονικῶς πρέπει νὰ διοικοῦνται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μόνον διὰ τῶν ἀρμοδίων αὐτῆς ὀργάνων (ἐπίσκοπος, οἰκονόμος, κ.λπ.).

Καὶ ἐδῶ πρὸς ἀντιμετώπισιν τυχόν δυσχερειῶν προβλέπονται Προεδρικά Διατάγματα, μὲ τὰ ὁποῖα τὸ Κράτος, διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, μετὰ γνώμην τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (ὅχι ὑποχρεωτικῶς λαμβανομένην ὑπ' ὅψιν) δύναται νὰ καθορίζῃ καὶ ἄλλον τρόπον διαχείρισεως τῶν προσκυνημάτων.

15. Κατὰ τὴν παράγραφον 7 τοῦ ἄρθρου 8 «τῇ διαχείρισι, διοίκησι καὶ ἀξιοποίηση γενικᾶ τῆς περιουσίας των εφημεριακῶν ιερῶν ναῶν ἔχει τὸ Ἐκκλησιαστικό Συμβούλιο». Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε ἰσχύσασαν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 7 παρ. 1 τοῦ Κανονισμοῦ 8) 1979 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἑνοριῶν» (Φ.Ε.Κ. Α' 1/1980). Εἰς ἀμφοτέρω ἡ σύνθεσις εἶναι πενταμελής, μὲ πρόεδρον ἐφημέριον. Τὰ τέσσαρα ὅμως λαϊκά μέλη, ἐνῶ μέχρι τώρα ἐξελέγοντο

καὶ διωρίζοντο ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν Ἑγοριτῶν ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον, μετὰ πρότασιν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, τῶρα θὰ ἐκλέγωνται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκ τοῦ συνόλου τῶν Ἑγοριτῶν, ποὺ ἔχουν συμπληρώσει τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ εἶναι Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί. Αἱ μέχρι τῶρα ἐγγυήσεις, ὅπως π.χ. «Νὰ εἶναι ἀφωσιωμένον τέκνον τῆς Ἐκκλησίας» (Κανονισμὸς 8/1979, ἄρθρον 7, παρ. 2, στ') δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸν νέον νόμον. Οὕτω θὰ δύναται νὰ ἐκλεγῇ μέλος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἀκόμη καὶ ἄτομον ἐχθρικὸν ἢ ἀδιάφορον ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας, ἀρκεῖ νὰ ἀναγράφεται εἰς τὴν ταυτότητα του ὅτι εἶναι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος!

Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀντικανονικόν, διότι μετατρέπει τὸ κύτταρον τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ Ἑνορία, ἀπὸ χριστοκεντρικὸν καὶ ἐπισκοπικοκεντρικὸν εἰς λαϊκιστικόν, χαρακτηριστικὸν τῶν Προτεσταντικῶν Κοινοτήτων καὶ ὅχι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχουν ἐκκλησιαστικὰ λειτουργήματα ἢ διακονήματα, δυνάμενα νὰ ἀναληφθοῦν ἄνευ τῆς ἀδείας ἢ τουλάχιστον τῆς συγκαταθέσεως τοῦ οἰκείου Ἐπισκόπου. Ἀποτελεῖ ἀλλοίωσιν τῆς κανονικῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀκόμη ἀνοίγει τὴν θύραν διὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κομματισμοῦ εἰς τὰς Ἑνορίας καὶ γενικώτερον τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὰ πολιτικὰ κόμματα ἢ ὀργανωμένα συμφέροντα ἐὰν θελήσουν νὰ ἀλώσουν τὰς ἑνορίας διὰ νὰ ἀποκομίσουν ἴδια ὀφέλη, εἶναι βέβαιον ὅτι ἐμφανῶς ἢ ἀφανῶς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, θὰ προσπαθήσουν νὰ προωθήσουν εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ἑγοριῶν καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὰ Μητροπολιτικὰ συμβούλια «ἡμετέρους». Τὸ δέλεαρ εἶναι ἰσχυρόν, διότι τὸ κόμμα ἢ τὰ ὄργανα

νωμένα συμφέροντα, εἰς περίπτωσιν ἐπιτυχίας μιᾶς τοιαύτης προσπάθειας θὰ διαχειρίζωνται καὶ θὰ διοικοῦν τὰ τῆς Ἑνορίας καὶ θὰ διαθέτουν τὰ χρήματα τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τῶν προσκυνημάτων, ἀκόμη καὶ τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ κηροῦ, τοῦ φιλοπτώχου ἢ καὶ τῶν δωρεῶν (Ἄρθρον 109 τοῦ Συντάγματος) διὰ σκοποῦς ἐξυπηρετοῦντας ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὸ κόμμα ἢ τὰ ὀργανωμένα συμφέροντα. Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν τὸ ἀμιγῶς ἐκκλησιαστικὸν ἔργον δὲν θὰ δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ, ἐὰν δὲν συγκατατεθοῦν τὸ κόμμα ἢ τὰ ὀργανωμένα συμφέροντα. Ἡ ἀντικανονικότης καὶ ἀντισυνταγματικότης τοιούτων ρυθμίσεων εἶναι προφανής.

16. Τὸ ἄρθρον 9 προβλέπει ἵδρυσιν μὲ Προεδρικὸν Διάταγμα (Ὑπουργ. Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Οἰκονομικῶν) Νομικοῦ Προσώπου Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον, σφετεριζόμενον ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν καὶ συνταγματικῶς κατωχυρωμένην καὶ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπομένην, ἐκκλησιολογικῶς δὲ θεμελιωμένην ἐπισκοπικὴν διοίκησιν, διαθέτει τὴν περιουσίαν αὐτὴν διὰ σκοποῦς, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ πραγματοποιοῦνται διὰ κρατικῶν χρημάτων. Οἱ σκοποὶ ὅμως αὐτοὶ δύνανται νὰ εἶναι καὶ ξένοι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς νὰ ἀπεκλείεται μάλιστα εἰς τινὰς περιπτώσεις, νὰ εἶναι καὶ ἀντίθετοι πρὸς Αὐτήν, ἐνῷ αἱ πολλαπλαῖ ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ ἱκανοποιοῦνται, ἀφοῦ τὰ χρήματά της θὰ διατίθενται ἐρήμην αὐτῆς.

Π Ο Ρ Ι Σ Μ Α

1. Ὁ ψηφισθεὶς νόμος, διὰ τοὺς ἐν τῇ παρουσίᾳ γνωμοδοτήσει ἐπιστημονικοὺς λόγους, εἶναι ἀναμφιδό-

λως πολλαπλῶς ἀντισυνταγματικός, διότι παραδιάζει οὐσιώδη ἄρθρα τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος (ἄρθρα 3, 4, 5, 13, 17 - 18, 48, 72, 87 καὶ 109) καὶ θεμελιώδεις Ἱερoὺς Κανόνες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καθορίσει τὸ πολίτευμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς Συνοδικὸν - Ἐπισκοπικόν, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου ὁ καθ' οἷον οἷον οἷον ἄλλον τρόπον (δηλ. ἄνευ συμφώνου γνώμης ἐπισκόπου ἢ ἐπισκόπων) προσδιορισμὸς ἢ διορισμὸς, ἢ ἐκλογή ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων εἶναι ἐκκλησιολογικῶς καὶ κανονικῶς ἀπαράδεκτος.

2. Οἱ Ἱερoὶ Κανόνες ἀποτελοῦν ἐν συνόλῳ οἷον Κώδικα, ἰσχύοντα δι' ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας. Τούτους δὲν δύναται νὰ παραδιάσῃ οὔτε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οὔτε ἡ Πολιτεία, χωρὶς νὰ πλήξῃ τὰ θεμέλια ὁλοκλήρου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ὁρθοδόξου Ἑλληνισμοῦ.

3. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἀγωνισθῇ, ὥστε τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα νὰ κρίνωνται εἰς τελευταῖον βαθμὸν ὅχι ἀπὸ ἀμιγῶς πολιτικῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνώτατον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον κανονικῶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, τῆς ὁποίας ἡ σύνθεσις διασφαλίζει τὴν πληρότητα τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν τοῖς ἐπισκόποις. Εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, ἐπὶ θεμάτων γενικωτέρας φύσεως καὶ θεμελιώδους σημασίας καὶ εὐθύνης διὰ τὴν «Καθολικὴν» Ὁρθοδοξίαν, τὴν ἀνωτάτην ἀποφασιστικὴν ἐξουσίαν ἔχει ἡ Πανορθόδοξος καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, μὴ ἔχοντα ἀρμοδιότητα νὰ ἐρμηνεύσουν αὐθεντικῶς τὰ ἱερὰ κείμενα, πλανῶνται

πολλάκις εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν ἀποφάσεις, παραγνωρίζοντα συνήθως τὸν ἐντελῶς διάφορον καὶ εἰδικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς (ἐπισκοπικῆς, συνοδικῆς καὶ ἀποστολικῆς προελεύσεως) διοικήσεως. Ἀσχολούμενα μὲ τὴν «νομιμότητα» πράξεων τὰς ὁποίας κρίνουν ἐπὶ τῇ θάσει τῶν νόμων τοῦ πολιτειακοῦ νομοθέτου, γίνονται μοιραίως ἐνίοτε ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος διὰ τοῦ ὁποίου ὁ «Καῖσαρ» πλήττει τὸ σῶμα Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ τῆς ὁποίας κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ταυτότητός της εἶναι τὸ αὐτοδιοίκητον.

4. Διὰ τὸ ἐξόφθαλμον τῆς ἀντικανονικότητος τοῦ νόμου 1700) 87 περιωρίσθημεν ἐν τῇ παρουσίᾳ γνωμοδοτήσει εἰς τὴν ἀναφορὰν ὠρισμένων μόνον ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου τούτου πληττομένων ἱερῶν κανόνων. Ἡ πλήρης καὶ λεπτομερὴς ἔκθεσις ὅλων τῶν παραδιάσεων τῶν ἱερῶν κανόνων, αἱ ὁποῖαι γίνονται ὑπὸ τοῦ νόμου, ἀπαιτεῖ ἐκτεταμένην ἐργασίαν, ἐκφεύγουσαν τῶν πλαίσίων μιᾶς γνωμοδοτήσεως.

Μετὰ θαυτάτου σεβασμοῦ

Ὁμότ. Καθηγητῆς ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ

Καθηγητῆς ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ἀναπλ. Καθηγητῆς ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΟΥΜΗΣ

Ἀναπλ. Καθηγ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗΣ

(Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»)
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΑΣΙΟΥ 1, 115 21 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 72 10 734